

Solidarita

60

PROTI VÁLCE A GLOBÁLNÍMU KAPITALISMU | www.socsol.cz

cena 30 Kč | solidární cena 40 Kč | LISTOPAD 2011

DLUHOVÁ KRIZE EUROZÓNY

ZBAVME SE TÉTO VLÁDY!

OKUPACE POKRAČUJÍ

**ŽIŽEK
V PRAZE**

NOVĚ PŘELOŽENÉ TEXTY

**VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
ZA PŘÍSPĚNÍ KOLEKTIVU AUTORŮ
A SOCIALISTICKÉHO KRUHU**

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR:
E 20370

Web: www.socsol.cz
E-mail: redakce@socsol.cz
info@socsol.cz

Odpovědní redaktori:
Kateřina Krejčová, Vítězslav Lamač, Lukáš
Matoška

Do listopadového čísla původními texty
a překlady přispěli:
Michael Hauser, Dana Hladíková, Jakub
Hornáček, Tomáš Korda, Kateřina Krej-
čová, Vítězslav Lamač, Lukáš Matoška, Jan
Májíček, Rudolf Převrátíl, Jan Růžička

Grafická úprava: Vašek Pajkrt
Plakát se Slavojem Žižkem:
Dominik Forman

Prodejní místa časopisu:
Café v Lese (Krymská 12, Praha 10-Vršo-
vice), Kamenný obchod Fair&Bio (Soko-
lovská 29, Praha 8-Karlín)

Stánek, na němž jsou vedle Solidarity
k zakoupení i brožury, se koná před měst-
skou knihovnou vždy ve čtvrtek od 16.00
do 17.00 na Mariánském náměstí v Praze.

Solidarita je po ČR distribuována odbě-
rateli. Otázky zájemců o předplatné či
distribuci zodpovíme na info@socsol.cz

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné peri-
odikum; utržené peníze jsou investovány
do nákladu.

OBSAH

SLOVO ÚVODEM

60. číslo Solidarity 3

REPORT

Před Poslaneckou sněmovnou 4

DOMÁCÍ

Projev na demonstraci 22. října 2011 5

ZAHRANIČNÍ

Hněv v ulicích Londýna – desetitisícová studentská demonstrace 6
Itálie, Řecko a mocenské možnosti dluhů 7
Dluhová krize eurozóny 8
Odchod z Iráku je pro USA porážkou 9

ANALÝZA

Okupace Wall Streetu 10

TÉMA: SLAVOJ ŽIŽEK

Nejprve okupujte, na požadavky dojde 13
Vyznání nestoudného leninisty 16

TEORIE

Slavoj Žižek v kostce 18
Slavoj Žižek a marxismus 20

STÁTNÍ KAPITALISMUS

Syntéza extrémů rozvoje 21

KULTURA

Tichá pošta 23

DOPISY ČTENÁŘŮ

Zapadnout do kolektivu? 24

**NECHCI JEN
JEDNOSTRANNÉ INFORMACE,
A PROTO ČTU SOLIDARITU!**

Ilona Švihlíková, ekonomka

60. ČÍSLO SOLIDARITY

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

šedesáté číslo měsíčníku ponouká k zamyšlení. **Solidarita** se za poslední čtvrtrok proměňuje. Co zůstává, je povaha časopisu, který chce poskytovat alternativní zdroj informací, a to nejen vyzdvihováním toho, co většinová média nejednou přecházejí bez povšimnutí, ale především jinou perspektivou **reportážních, překladových i tvůrčích příspěvků**. Jako jediné radikálně levicové periodikum v České republice zprostředkováváme pohled „zdola“ – dáváme zaznít sebevědomým hlasům těch, kteří nebudou neoliberálnímu oklešťování svých práv nečinně přihlížet.

Co se mění? Vedle prohlubování výše zmíněného nově usilujeme o cílené pozvedávání **textové i grafické** úrovně časopisu. Dokladem této snahy budiž započatá spolupráce s o. s. **Socialistický kruh**, jehož autoři v **Solidaritě** začali pravidelně publikovat. Počty stálých přispěvatelů se rozrostly a **Solidarita** dále získává autory.

Nová prodejní místa a noví odběratelé časopisu významně stabilizují **náklad**, a tak umožňují další rozvoj periodika; nikoli ocenění redakce a autorského kolektivu, neboť tito za svou práci **nejdou finančně odměňováni**.

Listopadové číslo věnuje pozornost protestnímu hnutí v jeho **globálních i domácích** podobách – pojednány jsou jak české demonstrace, tak souvislosti zahraničního odporu, který se za poslední dobu soustředí především v **okupačním hnutí** (v říjnovém čísle jsme přinesli plné znění newyorské deklarace „Occupy Wall Street“) a v sílící aktivitě odborů.

Jak napovídá titulní strana, při příležitosti návštěvy **Slavoje Žižky** v Praze jsme pořídili překlady v češtině dosud neuveřejněných Žižkových publicistických textů. V době, kdy již bylo vše připraveno, se k nám dostala nepřijemná zpráva, že **Žižek náhle onemocněl a původně plánované vystoupení na Vltavské je zrušeno** (s tím, že by mělo být nahrazeno v prosinci) – přednáška v galerii DOX 17. listopadu od 17.00 dosud dementována nebyla. I přesto/nebo právě proto na „žizkovském rázu“ čísla neměníme nic. Případné rosinčové přednášky budou k dispozici na **TV Solidarita**.

Vzhledem k výročí listopadových událostí předem ohlašujeme zvláštní téma prosincového čísla – **školství**, které je v permanentním ohrožení **privatizací**, jak také 14. listopadu na svém happeningu před Českou národní bankou připomněla iniciativa **ProAlt**.

Vnímáme jiný **sedmnáctý listopad** než ten, o který soudobý režim opírá svou legitimitu. Lidé, kteří před 22 lety vyšli do ulic, nemínili restaurovat tržní hospodářství,

ale svrhnout domněle demokratický a zahňavající režim – v tom směru považujeme listopadový odkaz za hodný následování.

Zveme Vás na **protivládní demonstraci**, jež se uskuteční 17. 11. od 15.00 na Václavském náměstí.

Socialistická Solidarita je otevřena těm, kteří chtějí podobu časopisu spoluurčovat, a vítá za členy všechny ty, jimž není stávající politická situace lhostejná a **radikální alternativu** k ní nepovažují za nemožnou.

Připojte se a předplatte si Solidaritu!

Za redakci
Lukáš Matoška

Předplatte si Solidaritu

- ☐ Roční předplatné časopisu Solidarita za 480,- Kč
- ☐ Půlroční předplatné časopisu Solidarita za 240,- Kč

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6, nebo objednávejte na info@socsol.cz. Info: 775 205 682

Přidejte se k SocSol

- ☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách
- ☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6.

PŘED POSLANECKOU SNĚMOVNOU

DANA HLADÍKOVÁ

SOBOTA

V sobotu 5. listopadu 2011 uspořádala iniciativa ProAlt akci před Poslaneckou sněmovnou. Účastníci protestu při přícházení poslanců na jednání Sněmovny formou chození s transparenty a provolávání protivládních hesel mohli vyjádřit svou podporu obstrukcím poslancům snažícím se několik dnů oddálit schválení tzv. reformy, které byly do dolní parlamentní komory vráceny Senátem. Akce probíhala celkem klidně a ačkoli dva zaměstnanci Sněmovny – očividně velice rozladění naší přítomností – účastníkům protestu říkali, že na místě nemohou být, nedali se odradit a pokračovali v akci.

Policisté protestující legitimovali a zapisovali si údaje jejich občanských průkazů. Po nějaké době přijelo auto s dalšími policisty, kteří se ptali, kdo je svolavatelem akce, načež se jim dostalo odpovědi, že se jedná o shromáždění jednotlivců. Na to opáčili, že protestující mají transparenty, na nichž je napsáno ProAlt, takže to asi není pravda. Poté ale označil jeden účastník Pavla Čížinského, že je zřejmě svolavatelem on. A proto policista opět legitimoval Pavla, který mu však nakonec vysvětlil, že tato akce není akcí ve smyslu zákona o shromažďování, a tak to dopadlo dobře.

Bylo možné před Sněmovnou potkat přicházející poslance vládní koalice, na které byla volána protivládní hesla. Mimo jiné i předsedkyni Poslanecké sněmovny Miroslavu Němcovou (ODS), která prohodila: „já umím číst, nevím, proč mi to říkáte.“ Nepřátelskou atmosféru dvou zaměstnanců Sněmovny při našem příchodu vystřídal lepší pocit z opozičních poslanců, kteří demonstranty zdravili a vyjadřovali

▲ Demonstranti s transparenty před Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky (zdroj: Solidarita)

jim před sněmovními zřízenci své sympatie. Někteří z nich se s účastníky dali na moment do řeči. Opoziční poslanci byli zdraveni slovy: „podporujeme obstrukce“ a byli vyzýváni k tomu, aby se opakovaně zavázali, že reformy zruší, pokud zvítězí v příštích sněmovních volbách.

NEDĚLE

V neděli 6. listopadu 2011 chtěla iniciativa ProAlt navázat na sobotní akci. Tentokrát se však odpůrci reformy před Poslaneckou sněmovnou v ulici Sněmovní č. 4 nedostali. Čekali je totiž policejní zátarasy, kterými byly osazeny cesty ke Sněmovně, a policisté, kteří nesměli pouštět dál. Co bylo možné ještě den před tím, již možné nebylo. Zřejmě vládní poslance včerejší akce – byť nebyla masová – vylekala na tolik, že nařídili policejní opatření.

Poslanci prosazující asociální reformy se zkrátka lidí bojí – vzhledem k tomu, co

prosazují, se není čemu divit. Předseda ČSSD Bohuslav Sobotka a předseda poslaneckého klubu KSČM Pavel Kováčik se u několika odpůrců, kteří stáli před vládní „barikádou“ s transparenty, jako jediní z kolemjdoucích poslanců zastavili a bavili o tom, co se děje ve Sněmovně. Kováčik, kradmo sledující Sobotku, poznamenal, že se budou snažit reformám bránit, ale že je napříště třeba, aby lidé k volbám chodili a vytvořili pomocí svých hlasů lepší podmínky k tomu, aby měla levice ve Sněmovně lepší pozici, protože KSČM dohromady s ČSSD tvoří opakovaně menšinu.

Koaliční poslanci jen s nezájmem arogantně prošli – ani když je oslovila paní z vlastním transparentem, nestála jim za povšimnutí. Před zátarasy nuceně (než jí policisté otevřeli zábrany) na chvíli zastavila dodávka s nápisem Agentura ochrany přírody a krajiny. Chvilu se zdálo, že to jsou přírodovědci a že jdou podpořit odpůrce

PŘEDPLAŤTE SI SOLIDARITU

roční předplatné 480,- Kč
půlroční předplatné 240,- Kč

reforem, nicméně se záhy ukázalo, že se jedná o státní organizaci. V autě se krčil ministr životního prostředí Tomáš Chalupa. Kdosi poznamenal, že ministr životního prostředí je asi nějaký ohrožený druh, musí-li jej vozit agentura.

Samozřejmě účastníky protestu opět legitimovali a zapisovali si údaje z občanských průkazů. Auta a turisty policisté klidně pouštěli i za zátarasy. Jedni účastníci nám řekli, že je napřed skrz zábrany pustili, ale poté už nikoli (vypadali snad podezřelí). Takže příště asi schovat transparenty pod kabát, projít třeba s výrazem užaslého turistu a u Sněmovny je odhalit. Po akci se tento pán a paní chtěli jít podívat dovnitř, na galerii Sněmovny, která je veřejnosti přístupná, avšak když o tom mluvili s policistou u zátarasu, bylo jim odpovězeno, že budou mít problém, pokud jsou z ProAltu. Paní odpověděla, že organizovaná není a že si výzvu k dnešní akci, určenou všem lidem přečetla na stránkách ProAltu. Pokud jste tedy z iniciativy, která se snaží

bránit vládním reformám, poukazuje na jejich asociální následky a snaží se v České republice iniciovat tolik potřebnou veřejnou debatu o reformách, mají z vás strach.

Paradoxně proto, že při druhé, nedělní akci byly rozmístěny policejní zátarasy a uskutečnila se policejní protiakce, se protestu dostalo větší pozornosti v médiích než předešlý den. Informace o protestu v okamžicích schvalování reformy se šířila daleko více.

MÁ TO SMYSL

Opozice artikulovala občanský nesouhlas s reformami, když obvinila koalici z toho, že proti lidem nasazuje nejen nespravedlivé zákony, ale i policejní zátarasy, a dala takové jednání do souvislosti s událostmi listopadu 1989. Oprávněnost takového názoru potvrzuje i zákulisní informace, že policejní zátarasy byly rozmístěny na základě rozhodnutí předsedkyně Poslanecké sněmovny Miroslavy Němcové, která sice uvedla, že nedispo-

nuje takovou kompetenci, ale dále prohlásila: „Jediné, co musím hlídat, je to, aby byl zajištěn normální provoz kolem budov Sněmovny,“ opatření tak oficiálně nařídil Útvar pro ochranu ústavních činitelů Policie ČR.

Pokud se opoziční poslanci snaží zabránit nebo oddálit přijetí nespravedlivých zákonů – i když nám není ta či ona strana v mnohém sympatická – je dobré přijít a dát najevo, že mají v úsilí, jako je toto, plnou podporu občanů. Kontakt mezi politiky a veřejností je důležitý pro obě strany.

Ačkoli se protivládní akce podobná této koná v menším počtu účastníků, má značný význam. Po těchto dvou akcích stoupl počet webových podporovatelů iniciativy ProAlt a o odpůrcích reformy se hovořilo v Poslanecké sněmovně i v médiích. Je to vizitka založená na aktivismu, dobrovolnosti a odhodlanosti postavit se nespravedlivým reformám.

PROJEV NA DEMONSTRACI 22. ŘÍJNA 2011

JAN MÁJÍČEK

Sobotní demonstrace, kterou pod heslem „Zbavme se této vlády“ uspořádaly občanské iniciativy (ProAlt) ve spolupráci s odbory, se zúčastnily čtyři tisíce lidí. Vedle uváděného projevu Jana Májička své příspěvky za moderování Terezy Stöckelové pronesli předseda Národní rady zdravotně postižených Václav Krása, předseda Českomoravské konfederace odborových svazů Jaroslav Zavadil, Tomáš Vokoun z Akčního spolku nezaměstnaných nebo ekonomka Ilona Švihlíková.

Dobrý den,

žijeme v zajímavé době. Vše se mění, nic není, jak bylo dřív. Sešli jsme se tu, abychom protestovali proti asociálním reformám a vládě, která je prosazuje.

Program vlády je jasný: studenti mají platit školné, zaměstnanci mají mít méně práv, důchodci mají mít menší důchody, sociálně vyloučení a nezaměstnaní buď přijmou potupnou nucenou práci, nebo ať umřou hladu.

Náš program je ale také jasný: toto je svět, ve kterém žít nechceme. Odmítáme školné jakožto nástroj omezení přístupu ke vzdělání, stojíme o to, aby zaměstnanci měli více práv, chceme, aby existoval garantovaný státní důchod a aby lidé, kteří ztratili práci nebo se dostali do tíživé sociální situace, dostali maximální podporu, která jim pomůže opět důstojně žít.

Stojíme tu na náměstí Republiky. Není to náhodně vybrané místo. Na

jedné straně Národní banka, na druhé výkladní skříň s luxusním zbožím a za rohem burza. Právě banky a burzy se staly symbolem hamižnosti, proti které minulý týden protestovali lidé v osmi stech městech po celém světě. I my jsme součástí těchto protestů. I my si myslíme, že by měli být lidé nadřazeni zisku nadnárodních korporací. Když mluvíme o ziscích, názorný příklad je finanční pomoc Řecku. Miliardy eur jdou nikoli na pomoc Řekům, ale nejrozumnějším evropským bankám. Ty spekulovaly a když jejich spekulace splaskly, natahují ruku a říkají: „Dejte penízky, dejte.“ A aby jich bylo dost, musí Řekové snášet jedny z nejbrutálnějších sociálních škrtů, včetně ztráty dvou měsíčních platů. Stejně tak po celé Evropě strašák krize slouží jako nástroj prosazování asociálních reform.

Ti, kteří asociální reformy provádějí nejen tady v Česku, ale po celém světě, si libují v tom, že rozeštvávají

své odpůrce. Krásný příklad máme ze včerejška, kdy lékaři připomněli, co jim bylo vládou slíbeno. A hned jsme slyšeli komentáře o tom, jak zase vydírají, jak si mastí kapsu, a že jsou přeci na tom až moc dobře. Ne, oni chtějí jen to, co si vybojovali a jsou dobrým příkladem pro nás všechny, že solidarita se vyplatí. Na Šluknovsku se zase snaží štvát chudé proti ještě chudším. Říká se nám mezi řádky, že problém jsou tzv. nepřízpůsobiví. Ale čemu se mají oni dnes a zítra třeba my přizpůsobovat? Logikou neoliberalismu je neomezený trh a konkurence. Máme se přizpůsobit čínským pracovním podmínkám? Máme se zbavit veškeré sociální ochrany? Ani náhodou!

Naopak, spojuje nás přesvědčení, že pouze solidarita a vzájemná soukromá péče nám mohou pomoci. Ze společně můžeme dosáhnout spravedlivější společnosti. Problém Šluknovska se nedá řešit tím, že budeme vyhánět nezaměstnané a chudé. Dá se řešit tím,

že budou přerozděleny peníze tak, aby každý obyvatel Severních Čech, Severní Moravy, Vysočiny – zkrátka každý obyvatel České republiky měl možnost najít slušnou práci za slušnou mzdu.

Není pravda, že na to nejsou prostředky. Peněz je dost, jen jsou špatně přerozděleny. Miroslav Kalousek často mluví o nepopulárních opatřeních. Ano, když útočíte na životní podmínky většiny obyvatel, moc popularity nezískáte. Ale když už chce ten tzv. nejgeniálnější ministr financí Evropy, vesmíru a vůbec soutěžit v nepopulárních opatřeních, také máme jedno. Ale toto opatření se nebude líbit hlavně těm, kteří dosud hodně vydělávali, spekulovali, na burze hráli a za podivných okolností nabyli svých majetků. Říkáme: zdaňte bohaté. Zdaňte finanční a spekulativní kapitál. Konec konců je spousta lidí, kteří denně na krizi vydělávají tolik, kolik málokdo z nás utratí za celý rok.

Nečasova vláda se nás snaží dostat do situace, v níž bude jakákoli solidarita znemožněna.

▲ 4000 – tolik lidí se shromáždilo na nám. Republiky, aby se následně vydali k samotnému vládnímu sídlu, ke Strakově akademii (zdroj: Solidarita)

Ale tohle není to, co nás čeká, protože my se budeme bránit a budeme bojovat za svá práva a za společnost, ve které chceme žít. Jen se podívejte kolem sebe. Jsme tu ze všech koutů republiky. Jsou tu mladí i staří, odboráři i studenti, zaměstnanci nejrozličnějších profesí, drobní podnikatelé i senioři. Spolupráce občanských iniciativ a odborů přináší svoje výsledky.

Musíme vytrvat a musíme si dobře pamatovat, kdo co sliboval, slibuje a bude slibovat. Našemi zbraněmi jsou paměť a vytrvalost. Až se vrátíte domů, řekněte svým kolegům a přátelům, že odpor má smysl, že je potřeba neustupovat. Nejsou ve svém naštvání sami. Protože společnost se škrtnout nedá!

HNĚV V ULICÍCH LONDÝNA – DESETITISÍCOVÁ STUDENTSKÁ DEMONSTRACE

SIÂN RUDDICK

Autor podává report z celonárodního studentského protestu, jenž se odehrává v centru Londýna. Protestující se nyní dostali do svého cíle – ke stanici Moorgate.

Demonstrace se již rozrostla na 10 000 lidí a je velmi hlučná a bojovná. Jsou zde delegace studentů z celé Británie, včetně Manchesteru, Glasgow, Sheffieldu, Oxfordu a Brightonu.

Protest je prosycen nenávistí vůči Toryům. Demonstranti skandují hesla proti vládě, odsuzující školné, škrtý v penzijním systému, poplatky ve zdravotnictví atd.

Silně je zde cítit pocit jednoty. Mnozí z kolemjdoucích vyjadřují demonstrantům podporu. Např. stavební dělníci, pracující na stavbě luxusních bytových domů v ulici Strand, uvítali demonstranty bannerem „London Met: není na prodej“, který vyvěsili z okna kanceláře u zastávky Moorgate.

London Met znamená Londýnská metropolitní univerzita, již v současnosti hrozí privatizace.

Policie se na několika místech snažila pochod zastavit a několik lidí vytrhla z davu. Studenti vyvinuli obrovské úsilí, aby se spojili s protestujícími elektrikáři, kteří byli zahánáni do kotle, avšak policie jim zablokovala cestu.

Od okupace Millbank již uplynul rok, avšak odhodlání studentů k boji nejeví žádné známky slábnutí. Mezi studenty se naopak prosadily mnohem radikálnější názory.

Jeden ze studentů prohlásil: „Minulý rok jsem věděl, že jsem proti vládním útokům na vzdělávací systém. Nyní uvažuji o tom, jak by měla vypadat nová společnost, za kterou bojujeme. Nyní vím nejen to, proti čemu jsem, ale také pro co jsem.“

LONDÝNSKÁ DEMONSTRACE 30. LISTOPADU

Aktivista z univerzitních a školských odborů Mark Campbell pracuje jako vysokoškolský profesor na Londýnské metropolitní univerzitě. Na konci studentského pochodu promluvil k demon-

strantům jménem celého odborového svazu.

„Plně podporujeme tuto demonstraci, neboť víme, že všichni bojujeme za stejný cíl. V posledním roce máme za sebou skvělý začátek. Nyní musíme stávkovat a svrhnout tuto vládu.“

„Připravujeme se nyní na protesty, jež proběhnou 30. listopadu. To budou stávkovat tři miliony lidí. Představujeme 99 procent lidí a nenecháme se rozdělit.“

Studenti z Londýnské metropolitní univerzity se demonstrace rovněž účastnili. „70 procent vysokoškolských kurzů na mé univerzitě bylo již zrušeno,“ řekla Socialist Workeru studentka historie Ellie May. „Máme se stát první univerzitou, jež bude privatizována, a děláme všechno pro to, abychom tomu zabránili.“

„Policie se nás snaží zastrašit omezováním práva na shromažďování. Mě to však nezastraší. Dělají to proto, že jsou podělaný z 30. listopadu.“

Z angličtiny přeložil Vítězslav Lamač.

ITÁLIE, ŘECKO A MOCENSKÉ MOŽNOSTI DLUHŮ

JAKUB HORNÁČEK

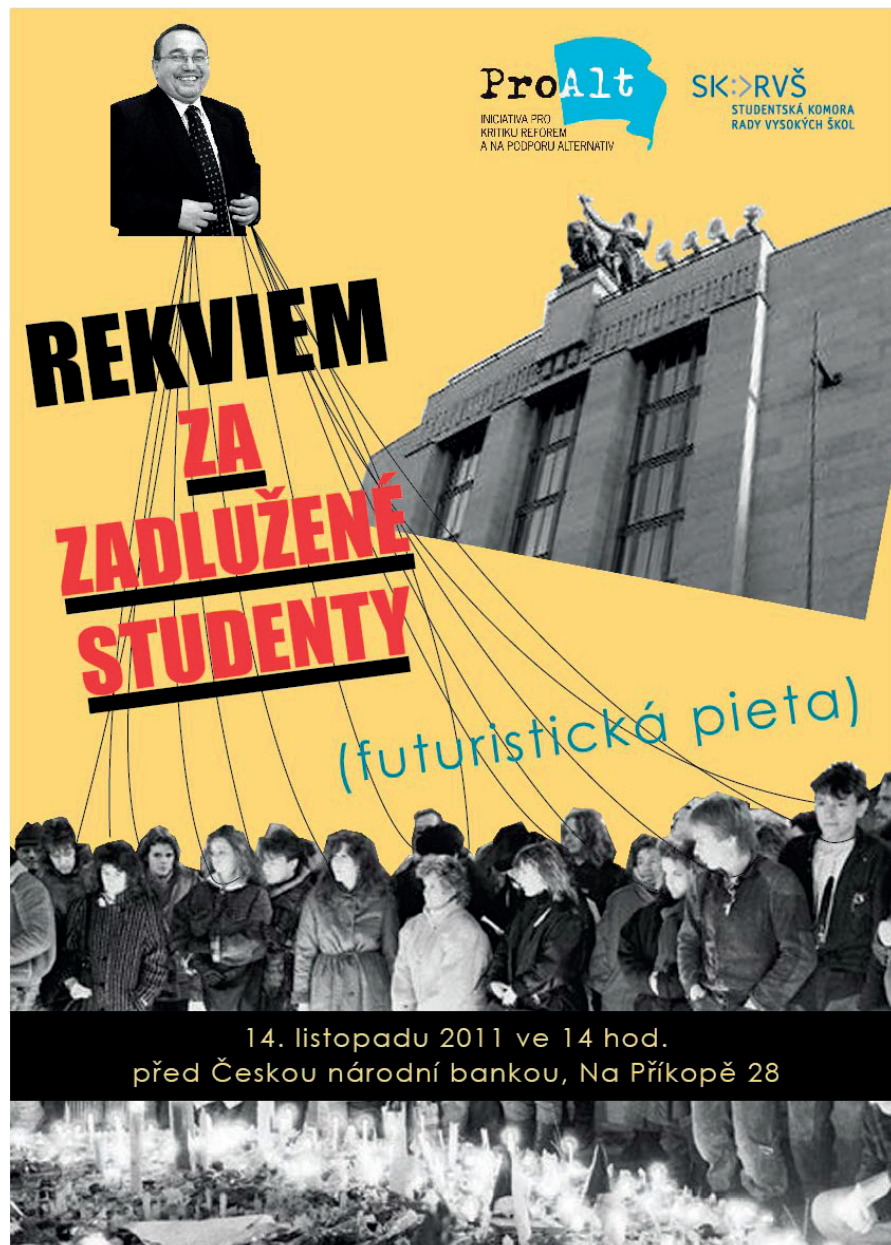
Začátek listopadu v Evropě byl poznamenán novou fází takzvané dluhové krize, související se zostřeným tlakem na nejvíce exponované země eurozóny, neboli na Řecko a Itálii. Tato nová fáze je charakterizovaná ještě silnějšími tlaky na vlády těchto zemí, aby bezpodmínečně přijaly recepty Mezinárodního měnového fondu a Evropské centrální banky: doteď sice vlády přijímaly recepty těchto mezinárodních institucí, nicméně snažily se omezit dopady na sociální blok, který tvoří jádro jejich elektorátu (v případě řeckých socialistů jde o část veřejných zaměstnanců, pracujících především ve školství, v případě Berlusconiho strany o menší podnikatele ze severu a středu Itálie).

Tento vzor se v případě Itálie projevil odložením největších škrťů na příští volební období, zatímco v Řecku se vláda Jorga Papandrea snažila vyjednat mírnější škrty s mezinárodními partnery. Je nutné si také vyjasnit povahu vzoru italské a řecké vlády: nejedná se o vzor vůči mezinárodnímu finančnímu systému (byť mediálně může být takto propagován), jelikož obě vlády se systémem spolupracují, ale spíše o snahu zachovat si kmenový elektorát.

Začátek listopadu byl poznamenán zesíleným tlakem proti těmto slabým formám vládního vzoru a tento tlak nakonec dosáhl svého cíle, tedy pádu Berlusconiho i Papandreovy vlády, čímž

se otevřela cesta k ustanovení vlád „národního sjednocení“. Dynamika těchto tlaků je známá: v případě Řecka se jedná o porážku, kterou utrpěl Jorgos Papandreu poté, co oznámil vyhlášení referenda o dalším balíčku škrťů naordinovaných Evropskou unií; v Itálii byl spouštěcím mechanismem dopis zasláný Evropskou centrální bankou, požadující zvýšení věku odchodu do důchodu a reformu zákoníků práce, a ztráta důvěry mezinárodních institucí ve schopnost Berlusconiho vlády „přetavit“ obsah tohoto neoliberálního receptu demontáže klíčových sociálních jistot do legislativní úpravy. Tato nedůvěra se promítla do zvýšení nákladů na financování italského státního dluhu: spread mezi německými a italskými dluhopisy v polovině listopadu dosahoval až 4,5 %. Je symptomatické, že oba premiéry mají nahradit dva bývalí vysocí evropští funkcionáři: v Itálii má vést úřednickou vládu bývalý evropský komisař pro svobodnou konkurenci Mario Monti, řeckou vládu „národního sjednocení“ povede bývalý viceguvernér Evropské centrální banky Lucas Papademos.

Začátek listopadu byl poznamenán faktickým vyloučením demokratického rozhodování ze záležitostí hospodářské politiky. Klíčovou pozici získala odpověď vlád Francie a Německa na oznámení o uspořádání řeckého plebiscitu, který bude hlasovat o dalším plánu škrťů veřejných výdajů a dalšího daňového zatížení nízkých a středních vrstev: vyhrožování řecké vládě, že odmítnutí balíčku v referendu bude znamenat vyloučení Řecka z Evropské měnové unie, vyloučení, které není ani technicky možné, mělo zásadní disciplinační efekt nejen na samotnou řeckou politiku, ale také na politiky dalších zemích zasažených dluhovou krizí. A toto vyloučení má pak svůj vrchol ve snaze ustanovit v obou zemích buď úřednickou vládu, nebo vládu národního sjednocení, která by neměla demokratickou vazbu k elektorátu. Jak první, tak druhá forma by měla současně zahrnovat co největší počet politických subjektů, aby se vytvořením kartelu mezi hlavními politickými stranami omezila možnost volební soutěže. Jedná se o nucenou správu demokracie, která je velice podobná tzv. šokové terapii, již tak dobře popsala Naomi Kleinová v knize Shock Economics. Jako při asijské krizi z konce 90. let, i v případě evropské dluhové krize

▲ Náměstí před řeckým parlamentem plné protestujících (zdroj: Socialist Worker)

je šok vytvořen finanční spekulací, aby mohla institucionální část mezinárodních finančních trhů následně prosadit demontáž sociálních práv a divokou privatizaci státních podniků.

Začátek listopadu byl poznamenán pádem dvou vlád pod tlakem finančních trhů, evropských institucí a některých „spřátelených vlád“. Obě tyto vlády zradily svoje programy, prosazovaly rozpočtové škrtky a demontáž sociálních práv, snažily se vést třídní boj proti pracujícím, studentům a důchodcům. Obě tyto vlády však nebyly z hlediska mezinárodních trhů dostatečně radikální a účinné, jelikož se snažily zachovat si svoje voličské jádro. Byly špatnými a málo výkonnými žáky v jezuitských kolejích mezinárodních trhů: teď je mají nahradit jedničkami úřednických vlád.

MOCENSKÉ PŘÍLEŽITOSTI DLUHU

Současná dluhová krize také ukazuje hranice politiky sociálně-demokratické a umírněné levice v této krizové situaci. Strany umírněné levice se de facto vzdaly možnosti artikulovat hospodářskou politiku, která by byla alternativní k plánům Evropské centrální banky a finančních institucí. Jejich taktika se omezila na začlenění některých levicových a keyne-

siánských prvků do chystaných „balíčků škrtů“. Jedná se především o prosazení mírné majetkové daně, přijetí některých prorůstových opatření a zmírnění některých nejdrsnějších opatření.

Na druhé straně protestní hnutí a velká část radikální levice přijala strategii „nezaplacení dluhů“. Tato strategie je pravděpodobně schůdnější a realističtější, než by se mohlo na první pohled zdát. Především vyjadřuje kolektivní pocit odporu vůči bankovním a finančním institucím a neochotu platit jejich rentu ze státních dluhů. Pokud by totiž evropské státy s největšími dluhy odmítly dále platit úroky ze svého státního dluhu (i při zanechání nominální hodnoty vydaných dluhopisů), mohl by se vytvořit velice silný tlak na finanční instituce celého světa a na jejich radikální reformu, kterou současné globální politické instituce (např. G-20) nebyly schopny prosadit. V případě revoluční strategie by takový postup mohl vést i k zestátnění evropského bankovního sektoru a k vážnému narušení celosvětových finančních institucí. Mnohá alternativní hnutí si uvědomují, že státní dluhy mají vůči finančním trhům velký mocenský potenciál, nicméně prosazení této strategie předpokládá jeden

základní a nesnadný úkol: vytvořit silný politický blok, který by se vymezil i vůči současné institucionální levici, a převzít moc alespoň v klíčových státech Evropské unie. Jedná se úkol, jehož obtíž je zřejmá a významná, nicméně právě protestní hnutí nejen z Řecka a Itálie ukazují, že dokáží kolem sebe akumulovat velké množství lidí z neprivilegovaných vrstev, kteří si uvědomují omezenost receptů nabízených současnou evropskou politickou garniturou.

Nutnost v co nejbližší době ustanovit silný a radikálně levicový politický subjekt má však i svoji nezanedbatelnou taktickou rovinu. Jestliže klíčovým prvkem prosazení vlád, které by byly zbaveny demokratické vazby na voličstvo, je také omezení volební soutěže vytvořením kartelu mezi hlavními politickými stranami, pak jediným způsobem, jak fungování takového kartelu efektivně narušit, je právě vytvoření silného alternativního subjektu. Subjekt, který by byl schopný získat v první fázi převahu v levici a poté i v dalších částech společnosti, by pravděpodobně měl destabilizační efekt na strany tvořící kartel a vedl by k paralyzaci prosazování balíčků škrtu a neoliberalního reformu.

Je patrné, že dluhová krize je velkou politickou výzvou a příležitostí pro radikální levici (nejen) v Itálii a v Řecku, jelikož naprosto jasně ukazuje neschopnost současné vládnoucí třídy navrhnout jiné postupy, než nabízejí neoliberální recepty finančních institucí. Implementace těchto návodů do národních legislativ vede nejen k rychlému zhoršení celkového sociálního postavení nízkých a středních vrstev, ale také k postupné destrukci výrazných částí samotného kapitalistického hospodářství, jak ukazuje případ Řecka. Na druhou stranu, samotný finanční systém by nemohl udržet stávkou úroků či bankrot několika velkých státních dlužníků, což vytváří velký mocenský potenciál v rukou vlád těchto zemí.

Zveme Vás na debatu

DLUHOVÁ KRIZE EUROZÓNY

V Evropě probíhá vlna úsporných opatření – po Řecku je na řadě Itálie. Co čeká Portugalsko, Španělsko a co můžeme čekat v České republice? Přijďte se o tom pobavit na seminář, kde vystoupí:

Ilona Švihlíková, Jan Májiček, Jakub Horňáček

15. prosince od 18 hodin v Horákově sále Lidového domu

▲ Účastníci minulé debaty „Okupace Wall Streetu a antikapitalistické protesty ve světě“, která proběhla 27. října

ODCHOD Z IRÁKU JE PRO USA PORÁŽKOU

IMMANUEL WALLERSTEIN

Už je to oficiální. Všichni uniformovaní vojáci USA opustí do 31. prosince 2011 Irák. Tato událost se popisuje dvěma hlavními způsoby. Jeden patří prezidentu Obamovi, který říká, že tím plní svůj volební slib z roku 2008. Druhý používají kandidáti Republikánské strany na úřad prezidenta, kteří odsuzují Obamu, že neudělal to, co si podle nich přáli vojenští představitelé, totiž ponechat v Iráku nějaké jednotky USA na „výcvik“ irácké armády. Podle volebních webových stránek Mitta Romneyho bylo Obamovo rozhodnutí bud „výsledkem čiré politické kalkulace nebo prostě úplné neschopnosti při jednání s iráckou vládou“.

Obě prohlášení jsou nesmyslná a mají pouze ospravedlnit jejich autory před americkými voliči. Obama dělal všechno, co mohl, a to v těsné spolupráci s americkými veliteli a Pentagonem, aby udržel po 31. prosinci v Iráku nějaké vojáky. Neuspěl nikoli kvůli neschopnosti, ale protože vojska USA přinutilo k odchodu irácké politické vedení. Odchod představuje vyvrcholení porážky USA v Iráku srovnatelné s prohrou ve Vietnamu.

Co se stalo ve skutečnosti? Nejméně osmnáct posledních měsíců se příslušné úřady USA snažily ze všech sil vyjednat s Iráčany dohodu, která by anulovala dohodu podepsanou prezidentem Georgem W. Bushem, podle níž mají vojska odejít do 31.12.2011. Neuspěly, ale nikoli pro nedostatečné úsilí.

Ať použijeme jakákoli kritéria, nejvíc proamerické jsou v Iráku dvě skupiny: blok, který vede Ajád Allávi, člověk nechvalně známý svými těsnými vztahy s CIA, a strana vedená Džalálem Talabáním, kurdským prezidentem země. Oba nakonec prohlásili, bezpochyby se zdráháním, že bude lepší, aby vojska USA odešla.

Z iráckých vůdců se za setrvání vojsk USA nejtvrději zasazoval předseda vlády Núr al-Málíkí. Byl zřejmě přesvědčen, že malá schopnost irácké armády udržet pořádek povede k novým volbám, které značně oslabí jeho vlastní pozici, takže pravděpodobně přijde o funkci premiéra.

Spojené státy dělaly ústupek za ústupkem a neustále snižovaly počet vojáků, kteří by měli zůstat. Rozhodujícím sporným bodem se nakonec stal požadavek Pentagonu, aby pro vojáky (a žoldnéře) USA platila imunita vůči irácké jurisdikci pro jakékoli zločiny, ze kterých by mohli být obviněni. Málíkí s tím byl ochoten souhlasit, ale nikdo se k němu nepřidal. Zejména sadristé prohlásili, že v případě Málíkího souhlasu přestanou podporovat vládu. A bez jejich podpory by Málíkí neměl dostatek hlasů v parlamentu.

Kdo tedy vyhrál? Stažení bylo vítězstvím

iráckého nacionalismu. A ztělesněním iráckého nacionalismu se nestal nikdo jiný než Muktada al-Sadr. Je pravda, že al-Sadr stojí v čele šiitského hnutí, které se v minulosti ostře stavělo proti straně Baas, což obvykle znamenalo, že jeho přívrženci byli proti sunnitským muslimům. Ovšem al-Sadr tuto pozici už dávno opustil, aby se sám osobně i se svým hnutím mohl stát bojovníkem za odchod USA. Začal se obracet na vůdce sunnitů a Kurdů v naději, že vytvoří paniráckou nacionalistickou frontu, která se soustředí na obnovu plné autonomie Iráku. A zvítězil.

Al-Sadr stejně jako Málíkí a mnoho dalších šiitských politiků samozřejmě strávil značnou část svého života v iránském exilu. Je tedy vítězství al-Sadra také vítězstvím Íránu? Není pochyb, že důvěryhodnost Íránu v Iráku značně stoupla. Bylo by ale vážnou analytickou chybou myslet si, že Írán tím jaksi zaujal místo Spojených států a bude nyní na irácké scéně dominovat.

Mezi iráckými a iráckými šííty vládne napětí v zásadních věcech. Jednou z nich je, že Iráčané považují odjakživa za duchovní centrum šiitského náboženského světa svou vlastní zemi a nikoli Írán. Je pravda, že proměny geopolitické scény umožnily iráckým ajatolláhům, aby v posledním půlstoletí vystupovali jak dominantní síla tohoto náboženského světa.

Podobá se to ale vývoji, k němuž došlo ve vztazích mezi Spojenými státy a západní Evropou po roce 1945. Geopolitická váha Spojených států si vynutila posun v kulturních vztazích mezi těmito dvěma stranami. Západoevropané museli přijmout novou kulturní a také politickou nadřazenost Spojených států. Přizpůsobili se jí, ale nikdy se s ní nesmířili. A nyní se Západoevropané snaží opět získat své někdejší vedoucí kulturní postavení. Stejně je tomu s Íránem a Irákem. Iráčtí šíité byli v uplynulém půlstoletí nuceni přijmout kulturní nadřazenost Íránu, ale nikdy se s ní nesmířili. A nyní pracují na tom, aby opět získali postavení kulturních vůdců.

▲ Marxisticky orientovaný americký sociolog, historik a ekonom Immanuel Wallerstein

Obama ví bez ohledu na svá veřejná prohlášení, stejně jako to vědí republikáni, že Spojené státy utrpěly porážku. Mezi Američany tomu nevěří jediné malá skupina na okraji levice, která nějak nedokáže akceptovat, že Spojené státy nejsou vždy a všude geopolitickým vítězem. Tato malá a zmenšující se skupina prostě investovala do odsuzování Spojených států příliš mnoho na to, aby snesla skutečnost, že se USA nacházejí ve vážném úpadku.

Tato okrajová skupina tvrdí, že se nic nezměnilo, protože Spojené státy v Iráku jen vystřídal svého klíčového hráče – po Pentagonu teď nastoupilo ministerstvo zahraničí, které dělá dvě věci: přesouvá do Iráku víc námořní pěchoty k ochraně velvyslanectví USA a najímá instruktory pro irácké policejní síly. Nasazení většího počtu marines je ale projevem slabosti, nikoli síly. Znamená, že ani přísné střežené velvyslanectví USA není dostatečně chráněno před útoky. Ze stejného důvodu zrušily USA plán na otevření dalších konzulátů.

Pokud jde o instruktory, ukazuje se, že jde o 115 policejních poradců, kteří musí být „chráněni“ tisíci soukromých hlídačů. Mohu zaručit, že policejní poradci budou opouštět zdi velvyslanectví jen málokdy a s velkou opatrností, a že nebude snadné najmout pro ně dostatek bezpečnostních agentů vzhledem k tomu, že ti už nebudou mít imunitu.

Nemělo by nikoho překvapit, jestliže se po příštích iráckých volbách stane předsedou vlády Muktada al-Sadr. Ani Spojené státy, ani Írán z toho velkou radost mít nebudou.

Z angličtiny přeložil Rudolf Převrátil

OKUPACE WALL STREETU

JAN MÁJÍČEK

Svět se jako lavina valí řada protestů proti bankám a nadnárodním korporacím. Od španělských „indignados“ (rozhněvaných) až po okupaci Wall Streetu – všude je slyšet „Pryč s kapitalismem.“ Před 14 dny proběhly globální protesty ve více jak 800 městech po celém světě. Vrátilo se znovu alterglobalizační hnutí? A co boj proti reformám, souvisí s tím? – Článek Jana Májíčka rozvíjí tyto otázky, o nichž byla řeč na veřejné debatě Socialistické Solidarity, která se uskutečnila 27. října a jejíž videozáznam bude k zhlédnutí na internetovém kanálu TV Solidarita (www.solidarita.tv).

▲ zdroj: Occupy Wall Street

Asi největší novinkou poslední doby se stala okupace finančního centra New Yorku – Wall Streetu.

Hnutí, které se podle toho pojmenovalo „Occupy Wall Street“, je zajímavé z řady důvodů. Jedním z nich je fakt, že protest se odehrává v samém srdci finančního světa na burzovní ulici Wall Street. Protestující tak jasně poukazují na viníky dnešní krize: na finanční kapitál a jeho představitele. Antikapitalistický protest rezonuje o to silněji, že se odehrává

v samém jádru nositele globálního kapitalismu, v USA. Samotné hnutí má několik zdrojů z nichž jeden je **historický**, druhý **globální** a třetí **domácí**.

BOHATÁ TRADICE

Okupace, neboli strategie tzv. „sit-inu“, není v americkém dějinném kontextu ničím novým. Tuto metodu protestu totiž používali američtí pracující zejména ve 30. letech 20. století. Do hloubky ji popisuje nová kniha od Sharon Smith *Subterranean Fire: A History of Working-Class Radicalism in the United States* (tj. Požár pod povrchem: Dějiny dělnického radikalismu ve Spojených státech).

V roce 1936 byla v USA odvaha dělnického hnutí na vzestupu. Nejvíce to platilo o automobilovém průmyslu. Ekonomický boom, který začal v roce 1935 a vydržel až do podzimu 1937, posílil ještě více odvahu dělníků bojovat za svá práva. Na počátku roku 1936 se centrem gumárenské produkce ve městě Akron (stát Ohio) provalila vlna stávek.

Jeremy Brecher, autor historické studie *Stávka!* popisuje tuto dobu takto: „Málokdy uplynul týden, aby neproběhla jedna či více okupací. Vedení společnosti Goodyear kupříkladu najmulo dva neodborové inspektory a dalo jim instrukce, aby ‚odhalili‘ nekvalitní práci u známého odborového předáka. Potom, co je chlapi

zasypali láhvemi od mléka, si sedli na zem a odmítli pracovat, dokud inspektoři neodejdou. Vedení společnosti přispěchalo se čtyřicátkou mlátíček ozbrojených obušky, ale u vchodu do dílny se jim postavil 65 let starý dělník zpracovávající gumu a řekl, tak si bouchněte! Odešli a s nimi i neodboroví inspektoři.“

Ačkoli vedení odborového svazu Sjedenocenných gumárenských dělníků (United Rubber Workers – URW) tyto stávky neschválilo, dosáhly okupace v Akronu naplnění bezprostředních požadavků dělníků.

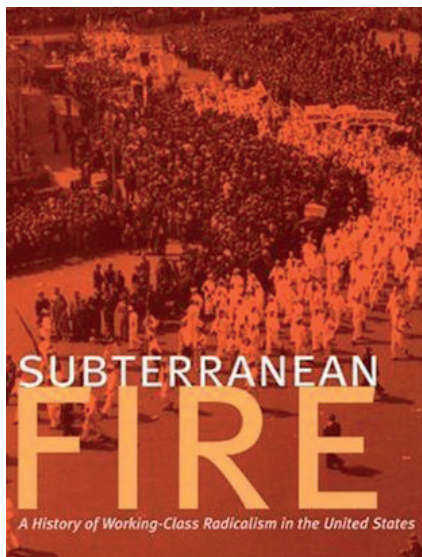
Většina těchto okupací se týkala mezd a pracovních podmínek, ale na podzim roku 1936 pracující ve firmě Goodyear obsadili na celý den továrnu kvůli tomu, že byl zbit místní odborový předák. Den nato opět okupovali továrnu na protest proti rasistické organizaci Ku-klux-klan, která před továrnou zapálila podle svého zvyku kříže.

Ani funkcionáři Congress of Industrial Organisations (CIO) ani Rooseveltovi vyslanci nedokázali zředit bojovnou náladu místních. V únoru 1936 poslal Roosevelt svého vlastního vyjednávače, aby přesvědčil dělníky v Goodyearu, aby ukončili dva týdny trvající okupaci celého závodu. Čtyři tisíce dělníků, které si na shromáždění vyslechly vyjednávačovu výzvu, aby se vrátily do práce, na to odpovědělo skandováním: „**Ne, ne a tisíckrát ne. Raději budu mrtvej než stávkokaz!**“ (I’d rather be dead than a scab!)“

Po měsíci byly některé z požadavků splněny, ale nebylo jim přiznáno právo na odborovou organizaci. Firmy Firestone, Goodyear, Goodrich nebo U.S. Rubber tak učinily až po stávce United Auto Workers (UAW) ve Flintu.

V listopadu 1936 se zvedla znovu vlna stávek a okupací v automobilovém průmyslu. Stejně jako jinde i v závodu General Motors ve Flintu se stávkovalo. To ještě ale nikdo netušil, že právě protesty ve Flintu se stanou jednou z nejdramatičtějších stávek 30. let.

Už jen délka protestu je ohromující. Vše začalo 28. prosince 1936 a skončilo

▲ Smith, Sharon: *Subterranean Fire: A History of Working-Class Radicalism in the United States*. 320 stran. Haymarket Books. 2006

11. února 1937. Navíc díky této stávce se protesty přelily i do jiných závodů v USA. Stávek a okupací se z celkových 150 000 dělníků a zaměstnanců General Motors (GM) účastnilo 140 000 lidí.

Abychom si mohli význam takové stávky dnes představit, musíme mít na paměti to, že odborové organizace a stávky nebyly ničím tak samozřejmým a naopak byly tvrdě potírány. Majitelé firem vyvinuli velmi propracovaný způsob, jak bojovat proti organizaci odborů. Mezi nejčastější metody patřila placená síť špiclů přímo na pracovištích, kteří udávali odboráře a informovali vedení o plánovaných akcích. Odborovým předákům se pak často „stala nehoda“ nebo je cestou z práce napadla skupinka neznámých násilníků a zbila je. Například právě General Motors (dále GM) uzavřel smlouvu s nechvalně proslulou Pinkertonovou společností. Ta se specializovala na již zmíněné špiclování a na násilnosti proti odbojným dělníkům.

Továrna ve městě Flint byla střediskem výrobního impéria GM. Firma zde zaměstnávala 47 000 lidí, tedy téměř třetinu obyvatel. Vedení odborového svazu se snažilo stávku oddálit, než se v lednu vlády v Michiganu ujme představitel New Dealu Frank Murphy. Dělníci se však nedali zastavit a obsadili dvě továrny, které byly klíčové pro produkci asi 75% celostátní výroby GM. Během týdne začali stávkovat dělníci také v Andersoně (stát Indiana), v Norwoodu (stát Ohio), v Janesville ve Wisconsinu a v Detroitu.

Vedení GM reagovalo jednoznačně: „Tímto stávkujícím jasně překračují a porušují zákony země. Nemůžeme kolektivně vyjednávat v dobré víře se stávkujícími, kteří se svou okupací ilegálně zmocňují továren. Kolektivní vyjednávání se nedá ospravedlnit, pokud se jedna ze stran zmocní podniku a drží pistoli u hlavy druhé strany.“

GM získalo 2. ledna 1937 soudní příkaz, který zakazoval stávkujícím zůstat v továrnách, protestovat před podnikem a bránit stávkokazům ve vstupu do práce. Když ale šerif toto rozhodnutí přečetl nahlas, dělníci v továrně se mu vysmáli a řekli „ven z továrny.“ Jak se později ukázalo, soudce Edward Black, který soudní příkaz vydal, vlastnil akcie GM v hodnotě 219 000 dolarů.

Díky odhodlání dělníků ve Flintu a podpoře dalších pracujících v USA nakonec stávka dosáhla vítězství a **odborníky oficiálně uznány.**

„ZTRACENÁ GENERACE“ ZVEDÁ HLAVU

Druhým zdrojem současného hnutí je **globální ekonomická** krize, zejména

její finanční bublina, která splaskla v roce 2006. Ta zpochybnila to, na co byli po léta lidé v USA zvyklí a v čem byli od malička vychováni. Americký sen o vlastním domě a autě se rozplynul. Nejen že dnes většina Američanů nemá slušné zdravotní pojištění, ale s hypoteční krizí přišli o dům a úspory do něj investované.

Stejně tak se mladí Američané setkávají s tím, že pro ně na pracovním trhu „není místo“. Týká se to celé generace, která se až na výjimky ocitá v pozici nechtěných, bez šance na změnu. Spolu s ekonomickou krizí je to pro mnohé důvod začít se angažovat.

V souvislosti s tím se dá pozorovat nebývalý nárůst a razance bojů na pracovištích. Jen v druhé polovině října můžeme jmenovat učitele, kteří protestovali proti soudnímu zákazu stávky v Tacomě ve státě Washington; nemocniční zaměstnanci, kteří zastavili práci v Kalifornii; profesory z Long Island University v New Yorku, kteří protestovali před univerzitou; zaměstnance řetězce hotelů Hyatt, kteří týden stávkovali v šesti hotelích ve čtyřech městech; členy odborových svazů International Longshore and Warehouse Union (ILWU), kteří zablokovali vlaky se stávkokazeckým materiálem, které mířily do přístavu Longview ve Washingtonu; stávku v newyorské restauraci Central Park Boathouse kvůli neustálému bránění odborům v práci; a začátek kampaně poštů proti útokům vedení na jejich kolegy. – To všechno přišlo po dvoutýdenní stávce ve firmě Verizon v srpnu, kde odbojné jednání naprosto překvapilo vedení společnosti, a samozřejmě po **protestech ve Wisconsinu** proti republikánské vládě Scotta Walkera, který prosadil protiodborářskou legislativu týkající se zejména zaměstnanců veřejného sektoru (wisconsinskému hnutí jsme věnovali zvláštní pozornost v březnovém, 52. čísle Solidarity – viz www.socsol.cz).

HNUTÍ ROSTE

Hlavním heslem protestujících se stalo „My jsme 99% – vy jste 1%“. Poukazují tím na neskutečnou nerovnost jak v příjmech, tak v moci. Pro někoho by to mohla být jen užitečná zkratka, metaforické vyjádření skutečně se rozevírajících nůzek. Realita je ale vždycky o něco napřed i před tou nejbujnější fantazií. 25. října zveřejnila Kongresová rozpočtová kancelář USA statistiku popisující trendy v rozložení příjmů za poslední tři dekády, tj. mezi lety 1979 a 2007. Jak se změnil příjem po zdánění? **Nejnižších 20% si polepšilo o 18%, střední skupina o 40%, horních 19% si polepšilo o 65% a poslední 1% o neuvěřitelných 275%.**¹

▲ Solidarita s odboráři – hranice státu Wisconsin připomínají pěst, čehož využila karikatura na podporu odborového hnutí

Toto je názorná ukázka toho, co Jan Keller nazývá nesouměřitelností. Neexistuje způsob, jak by se mohli všichni mimo 1% vyrovnat tomuto 1%.

První protesty začaly 17. září tohoto roku, kdy zhruba tisícovka lidí prošla ulicemi New Yorku, zhruba 200 jich pak přespalo v papundeklových krabicích. 19. září se protest opakoval a bylo zatčeno 7 lidí. To byl první týden (tomuto dění jsme věnovali pozornost v předešlém, 59. čísle).

Druhý týden začal už o něco razantněji, protesty se zvětšily na desítky tisíc. Několik ulic bylo uzavřeno, zatčeno bylo 80 lidí a objevily se první případy použití pepřového spreje policií, z nichž „nejslavnějším“ se stalo to, kdy byla skupinka zákeřně „vykesrována“ policejním důstojníkem.² Vznikl z toho skandál a díky tomu se také v celostátních amerických médiích začalo o protestech mluvit.

Začíná třetí týden protestů. Prvního října jde protestní pochod přes Brooklynský most a **police zatknou více než 700 lidí.** 5. října se koná pochod 15 000 lidí, kteří jdou finanční čtvrtí. K protestujícím se přidávají také odboráři. Významná je podpora odborů newyorské MHD, které mají bojovnou tradici, protože už několikrát stávkovaly i přes soudní zákaz. Karen Nussbaumová z organizace Working America, která je přidruženou organizací celostátní americké konfederace AFL-CIO a sdružuje odborově neorganizované zaměstnance, říká: „Hnutí je stále velmi mladé a je velmi těžké pro něj získat podporu. Ale jeden z našich zaměstnanců mi ukázal data, podle kterých se k nám přidalo na 25 000 nových členů. Když se bojovalo ve Wisconsinu, tak to bylo 20 000 a to jsme si říkali, že je vážně velké číslo. Teď to vypadá, že to bude daleko větší.“

Týden čtvrtý. Začíná se protestovat i jinde. Okupace jsou hlášeny z Oregonu, inspiruje se Londýn. **15. října se koná globální protest, do kterého se zapojí na 951 měst v 82 zemích světa.** Všude dochází k zatýkání. Desítky měst v USA

mají okupovaná náměstí. I na náměstí Svobody (Liberty Plaza), které mu noví obyvatelé dali místo Zuccotti Park (což byl jeden z místních finančníků), se hnutí rozrostlo. Z tohoto náměstí se stal centrální bod opozičních sil, pokus o model participativní demokracie, který by dodal lidovému shromáždění schopnost a autoritu řešit problémy. Lidé tam začínají vydávat vlastní noviny, jejichž název se inspiroval nejvlivnějším americkým deníkem Wall Street Journal – **Occupied Wall Street Journal** (tj. Deník okupovaného Wall Streetu). Stejně tak se rozvíjí možnosti stánového městečka. Vzniká kuchyně, knihovna, odpočinkový prostor, různá místa na diskuse a workshopy.

POLICEJNÍ REPRESE A OTÁZKA STRATEGIE

Kromě rostoucí odborové podpory „okupantů“ v různých městech Ameriky roste také státní represe. Starosta New Yorku Bloomberg zakázal používání megafonů, v začínajících chladných měsících nechal zabavit všechny malé elektrocentrály, takže lidé na náměstí Svobody zůstali téměř bez elektřiny a tudíž i bez tepla v nočních hodinách. **Díky silné podpoře už zmíněných dopravních odborů, ale také ocelářů, nedošlo zatím k vyklizení okupovaného náměstí.**

Jiná situace nastala ve městě Oaklandu, které se mohlo pyšnit druhou největší okupací po New Yorku. Nad ránem 28. října vtrhla na okupované náměstí pětisetčlenná skupina těžkoooděnců. Za použití slzného plynu, rozbušek a obušků všechny účastníky rozehnala. **Došlo k řadě zranění i k incidentu, při kterém policisté úmyslně vhodili mezi skupinku protestujících, která přišla na pomoc na zemi ležícímu člověku, slzotvorný granát.**³ K podobným represím docházelo a dochází i jinde, byť s rozdílnou mírou agrese ze strany policie. Toto jednání je snadnější také díky tomu, že nejen republikáni, ale i demokraté nemají zábrany vydávat podobné rozkazy. Navíc díky protiteroristické legislativě jsou pravomoci policie a federálních bezpečnostních služeb značně posíleny.

To však otevírá otázku, jak na to reagovat. Španělští indignados (rozhněvaní) volili způsob pasivní rezistence, nechali se tlouct a znovu a znovu se vraceli na místa, odkud byli vyhnáni. Stejnou taktiku zvolila i další evropská hnutí, která se Španěly inspirovala.

Druhou možností je vést pouliční bitvy tak, jak to dělá tzv. black bloc. Jenže díky převaze jak ve vybavení, tak ve výcviku policie vždy vyhraje. Problémem totiž není nedostatečná síla našich rukou, ale

▲ zdroj: Occupy Wall Street

naše politická síla. **Jedinou možností, jak naši politickou sílu znásobit, je rozšířit hnutí o pracující.** Dosavadní spolupráce s odbory zejména v New Yorku pravděpodobně zabránila vyklizení, ale to už neplatilo právě o Oaklandu. Vzájemné provázání s hnutím pracujících je tedy potřeba zesílit. To však vždy vede k pokusům ustupovat odborové byrokracii z požadavků, které si hnutí, ať už vědomě nebo ne, klade. Stejně tak přichází pokusům vyjednávat s místními politiky na radnicích. To může mít smysl, pokud je radnice protestu nakloněna, ale číhá zde stejné nebezpečí jako při jednání s odbory. V USA hrozí zejména to druhé, protože radnice měst jsou v drtivé většině velmi nepřátelské vůči okupačnímu hnutí.

DLOUHODOBÁ PERSPEKTIVA

Strategie revolucionářů stojí na analýze, že kapitalismus a jeho standardy, stejně jako předpoklady pro socialismus, nejsou abstraktními, ahistorickými kategoriemi, ale patří do daného historického okamžiku. Technologicky pokročilý, rozvinutý socialismus je možný, protože kapitalismus pro něj vytvořil materiální předpoklady. Jeho universalismus, pojetí, že může fungovat v celém světě, není založen na nějaké abstraktní ideji dobra nebo lidství. Je založen na představě, že **existuje jedna „univerzální“ třída, třída lidí, kteří musí prodávat svou pracovní sílu – námezdní pracující.** Ti jsou dnes všude na světě a tvoří drtivou většinu populace. Jejich přímým zájmem je zrušení kapitalismu. Navíc mají nejen zájem, ale také schopnosti takové změny dosáhnout, protože právě na jejich práci celý systém stojí. Instituce parlamentu nevidí revolucionáře jako ideální prostor pro prosazení socialistických hodnot v podobě nějakého zákona. Naopak, parlament je součástí státního aparátu, který je nepřátelský vůči socialismu. Z toho vyplývá,

že **jde o to vytvořit alternativu, centra suverenity pracujících, která budou schopná uvádět v život demokratická rozhodnutí učiněná na úrovni řadových aktivistů.** Ať už tuto alternativní moc budeme nazývat sověty, komunou, radou či jinak, jejím cílem bude vznést nárok na legitimní autoritu, která se v ideálním případě postaví kapitalistickému státu. V období dvojí moci se pracující naučí, jak si vládnout, získají potřebné dovednosti a sebevědomí podobně, jako se každý aktivista učí organizovat demonstraci.

Bylo by samozřejmě hloupé roubovat tuto strategii na hnutí Occupy Wall Street. Nejsou to ani čistí revolucionáři ani čistí reformisté. Jejich program je jasně vymezen proti tomu, co nechťejí. Nechťejí vládu finančního kapitálu a bohatců nad životy většiny obyvatel. Chťejí mít nástroje a svobodu k vytvoření vlastní alternativy. A to pro začátek stačí. Jedinou pastí, do které by se toto a obdobná hnutí neměla chytit je představa, že jsou něčím jiným, výjimečným a že se nemají z minulosti co naučit. Naopak – právě minulost ukazuje, že všechna tato spontánní vzplanutí odporu, pokud se neposunou dál a nezískají pevnější organizační formu (nikoli namířenou proti iniciativě zdola), snadno podléhají státní represí nebo pokusům reformismu.

Hnutí Occupy Wall Street je význačným inspiračním momentem a i v České republice registrujeme jeho ohlas a následování.

¹ – <http://cboblog.cbo.gov/?p=2909>

² – <http://cityroom.blogs.nytimes.com/2011/09/28/police-department-to-examine-pepper-spray-incident/?scp=2&sq=anthony%20bologna&st=cse>

³ – http://www.youtube.com/watch?v=OZLyUKotovQ&feature=player_embedded

NEJPRVE OKUPUJTE, NA POŽADAVKY DOJDE ¹

SLAVOJ ŽIŽEK

Kritikové tvrdí, že aktivity okupací jsou nejasné. Je na protestujících, aby řekli, co dál – ale měli by se stranit debatám na poli nepřítele.

Co dělat po protestech jako „Okupujme Wall Street“ a následujících akcích – protestech, které začaly kdesi daleko, dostaly se přímo do centra světové moci a nyní, značně posíleny, krouží kolem světa? Jedno z velkých nebezpečí, kterému protestující čelí, je, že se zamilují sami do sebe. Na shromáždění v San Francisku, které navazovalo na Okupaci Wall Street, vyzýval řečník dav k účasti způsobem, jako by šlo o happening ve stylu hippies 60. let: „Ptají se nás, jaký máme program. My žádný program nemáme. Prostě si užíváme.“

Karnevaly přijdou lacino – opravdovou zkouškou jejich hodnoty je, co po nich zůstane, jak změní náš každodenní život. Protestující by si měli zamilovat tvrdou a trpělivou práci – představují začátek, ne konec. To hlavní, s čímž přicházejí, by se dalo shrnout takto: tabu je prolomeno; nežijeme v tom nejlepším z možných světů; můžeme, dokonce musíme uvažovat o alternativách.

Západní levice svým vývojem – na způsob hegelovské triády – opsala kruh: poté co opustila „primát“ třídního boje ve prospěch plurality protirasistických, feministických a dalších bojů, uchopuje opakovaně kapitalismus jako hlavní problém. Z toho plyne první poučení: neobviňujeme lidi a jejich chování. **Problém není korupce a hamižnost, ale systém, který nutí ke korupci.** Řešení netkví v hesle „Main Street, not Wall Street“ (Hlavní třída, ne Wall Street), protože je třeba změnit samotný systém, v němž se Wall Street neobejde bez Main Streetu.²

Čeká nás ještě dlouhá cesta. **Brzy se budeme muset vyrovnat s opravdu těžkými otázkami – ne s otázkou „co nechceme“, ale s tím „co chceme“.** Jaký druh společnosti je s to nahradit soudobý kapitalismus? Jaký druh vedení budeme potřebovat? A jaké úřady, včetně těch kontrolních a represivních? Odpovědi dvacátého století zkrachovaly.

Je vzrušující užívat si krásy „horizontální organizace“ protestujících, s jejich rovnostářskou solidaritou a debatami

INFORMACE ZDE +

SLAVOJ ŽIŽEK

V PRAZE

16. A 17. LISTOPADU 2011

16. LISTOPADU 2011

17:00 – 18:00 Autogramiáda knih S. Žižka

18:00 – 18:15 Oficiální křest knihy *Jednou jako tragédie, podruhé jako fraška*

18:15 – 20:00 Velká přednáška S. Žižka s názvem „Svoboda v oblacích: hrozby pro veřejné užívání rozumu“ (Freedom in the Clouds: Threats to the Public Use of Reason). Přednášku uvede Radovan Baroš.

Místo: KD Vltavská, Jižní křídlo, Divus – Prager Kabarett, Bubenská 1, Praha 7 (vchod od metra).

17. LISTOPADU 2011

15:00 Veřejné vystoupení S. Žižka na protestní akci občanské iniciativy ProAlt při příležitosti výročí události 17. listopadu.

Místo: Václavské náměstí, u sochy sv. Václava, Praha 1.

Všechna vystoupení Slavoj Žižka budou tlumočena do češtiny.

AKCE ORGANIZUJÍ: LITERÁRNÍ NOVINY RYBKA PUBLISHERS ProAlt

s otevřeným koncem, ale měli bychom pamatovat na to, co napsal G. K. Chesterton: „Mít otevřenou mysl, to ještě nic neznamená; mysl, podobně jako ústa, otevíráme proto, abychom se ustrnuli na něčem pevném, zase ji uzavřeli.“ To platí i pro politiku v době nejistoty: otevřené debaty by měly vést ke konkrétní odpovědi na starou leninskou otázku „Co dělat?“³

Je jednoduché odpovědět na přímé útoky konzervativců. Jsou protesty neamerické? Odvolávají-li se konzervativní fundamentalisté na to, že Američané jsou křesťanským národem, připomeňme jim, co znamená křesťanství ve skutečnosti: Ducha svatého, tedy svobodnou rovno-

stářskou komunitu věřících, které sjednocuje láska. **Právě protestující jsou Duchem svatým, zatímco pohané z Wall Streetu uctívají falešné modly.**

Jsou demonstranti násilní? Pravda, samotný jejich jazyk může násilí připomínat (výrazy jako okupace apod.), ale násilní jsou pouze v tom smyslu, v jakém byl násilný i Mahátma Gándhi. Jsou násilní, protože chtějí zamezit tomu, aby vše zůstalo při starém – **ale co je takové násilí v srovnání s násilím, které je nutné k udržení hladkého fungování globálního kapitalismu?**

Říká se, že protestující jsou ti, kdo v životě neuspěli, **ale nejsou ve skutečnosti těmi pravými ztroskotanci lidí**

z Wall Streetu, kteří obdrželi tučné finanční injekce z peněz daňových poplatníků? Okupantům se nadává do socialistů – ale Spojené státy jsou socialismem pro bohaté. Jsou obviňováni, že nectí soukromé vlastnictví – ale spekulace na Wall Streetu, které způsobily krach v roce 2008, zlikvidovaly více těžce nabytého soukromého vlastnictví, než by kdy mohli zlikvidovat okupanti, a to i kdyby se o to snažili ve dne v noci – vzpomeňme jen tisíce domů, na něž americké banky uvalily exekuce.

Protestující nejsou komunisty, pokud komunismem rozumíme systém, který se zcela zaslouženě zhroutil roku 1990 – a nezapomínejme, že země, kde jsou komunisté stále u moci, dnes představují ten nejbrutálnější kapitalismus. **Úspěch čínskými komunisty vedeného kapitalismu je hroživým znamením, že svazek kapitalismu a demokracie spěje k rozvodovému řízení.** Protestující jsou ovšem komunisty v tom smyslu, že mají zájem na *obecném*⁴ – představujícím např. přírodu a vzdělání – které je ohrožováno systémem.

Jsou odmítáni jako snílci, ale skuteční snílci jsou ti, kdo mají zato, že vše může donekonečna pokračovat tak jako dosud nebo jen po drobných kosmetických úpravách. Nejsou to snílci; právě se probouzejí ze snu, který se změnil v noční můru. **Nic neničí, zato reagují na to, jak systém postupně destruuje sám sebe.** Všichni známe klasickou komiksovou situaci: kocour přejde přes okraj srázu, ale pokračuje v chůzi; padat začne až poté, co se podívá dolů a všimne si propasti. Demonstranti se jen snaží přimět ty u moci, aby se podívali dolů.

To je ta snadná část. Protestující by si však měli dávat pozor nejen na nepřátele, ale i na falešné přátele, kteří se tváří, že protest podporují, ale již teď se usilovně snaží jej rozředit. Ve stejném stylu, jakým dostáváme kávu bez kofeinu, pivo bez alkoholu, zmrzlinu bez tuku, budou se mocní snažit udělat z protestů neškodné morální gesto.

Výraz „klinč“ znamená v boxu chytit se jednou či oběma rukama protivníka tak, abyste mu znemožnili úder či údery ztlumili. Reakce Billa Clintona na protesty na Wall Streetu je perfektním případem politického klinče. Clinton tvrdí, že protesty jsou „vcelu vzato – pozitivní věcí“, ale obává se jejich nejasnosti: „Je třeba, aby se protestovalo za nějaké konkrétní požadavky a nikoli jen proti něčemu, protože bouříte-li se pouze proti něčemu, vždy se najde někdo, kdo vyplní vytvořené vakuum.“ Clinton navrhuje, aby se protestující postavili za Obamův plán zaměstnanosti, který – jak tvrdí – vytvoří „během příštího roku a půl několik milionů pracovních míst.“

Čemu je nutné se bránit v tomto stádiu hnutí? Právě riziku převedení energie protestů na soubor konkrétních pragmatických požadavků. Ano, protestující vytvořili vakuum – vakuum na poli hegemonní ideologie, a je třeba času, aby mohlo být správným způsobem vyplněno, protože toto je plodné vakuum, otevírá možnost něčeho skutečně nového.

Důvod, proč lidé vyšli do ulic, je ten, že mají dost světa, kde stačí recyklovat plechovky od Coly, dát pár dolarů na charitu nebo si koupit cappuccino, z jehož ceny jde 1% na rozvojovou pomoc. Poté, co byla „outsourcována“⁵ práce i mučení, poté, co svatební agentury začaly outsourcovat i naše vztahy, lidé si všimli, že již dlouho nechávali outsourcovat i svou politickou angažovanost – a chtějí ji zpět.

Umění politiky spočívá v prosazování určitých požadavků, které – jakkoli jsou veskrze „realistické“ – narušují samotné jádro hegemonní ideologie: například požadavky, které – i když žádoucí a legitimní – jsou fakticky nesplnitelné (ve Spojených státech je takovým příkladem požadavek všeobecné zdravotní péče). V návaznosti na protesty z Wall Streetu proto mobilizujeme lidi, aby takové požadavky vznášeli; přičemž zrovna tak důležité je udržet si odstup od pragmatického

pole, na němž se vyjednávají „realistické“ návrhy.

Měli bychom si uvědomit, že v tuto chvíli zůstává jakákoli debata toho druhu na poli nepříteli; k tomu, aby tyto debaty ustavily svůj vlastní obsah, potřebujeme čas. **O všechno, co dnes říkáme, můžeme být oloupeni – o všechno kromě mlčení.** Toto mlčení, toto **odmítnutí dialogu**, odmítnutí všech forem klinče – to je náš „teror“, zlověstný a hroživý, jak má být.⁶

Z angličtiny přeložili Lukáš Matoška a Jan Růžička.

¹ – Vyšlo na Guardianu. Teoretické pojmy, s nimiž v tomto publicistickém textu Žižek operuje méně patrně, vysvětluje text Michaela Hausera „Žižek v kostce“ v rubrice Teorie.

² – Tj. bez nás; Žižek ve svém projevu k okupantům připomněl, že banky byly sanovány z prostředků daňových poplatníků (viz níže v tomto textu).

³ – „Co dělat?“ – Leninova slavná brožura z roku 1902, na kterou Žižek často naráží (viz následující text, v němž Žižek reaguje na přijetí jeho výboru z leninských textů).

⁴ – „Obecné“ nebo „komunální“ je dnes ohrožováno privatizací. Žižkův pojem komunismu se v tomto smyslu podobá výkladu, který podávají Hardt a Negri v knize Commonwealth: opětovné odvození komunismu od „commons“ komunismus rehabilituje pro současnost. Autoři Impéria a Commonwealthu se podíleli na konferenci „The Idea of Communism“, kterou Žižek společně s Alainem Badiouem pořádal (viz stejnojmenný sborník).

⁵ – Tj. exportována do zemí Třetího světa.

⁶ – Žižek na jiném místě dokonce doporučuje interpasivitu místo interaktivity, tzn. kritizuje přebujelou činnost aktivistů, je-li bezhlavá: tím, že takticky neděláme nic, někdy režim zasáhneme silněji. Viz první stať z výboru Podkova nade dveřmi (v češtině).

VYZNÁNÍ NESTOUDNÉHO LENINISTY

SLAVOJ ŽIŽEK

Reakce na mou knihu o Leninovi se většinou pohybují mezi standardním liberálním antikomunismem – jak se opovažují rehabilitovat masového vraha atd. – a na zdánlivě daleko vstřícnější, ale, s ohledem na následky, daleko více nebezpečnější „přátelské“ přijetí, které

slouží k „domestifikaci“ mé teorie, transformaci mé teorie do pouhého „provokování“, jež není myšleno vážně, ale je zaměřeno na probuzení z demokracicko-dogmatického spánku, a tím přispívá k oživení demokracie. Asi tak vypadá způsob, jakým establishment „miluje“

subverzivní teoretiky, když je přeměněn v neškodné „dotěrné ovády“, kteří nás koušou, a tím podněcují k uvědomění si různých rozporností a nedokonalostí našeho demokracického zřízení – avšak Bože zabraň tomu, abychom jejich teorii brali vážně.

Obě reakce jsou naprosto předvídatelné a jako takové nepříliš zajímavé. Například v odpovědi na mou tezi o Leninově „promarněné příležitosti“ čtu toto: „Jistě, mohl zavraždit třeba celý ruský národ spolu s jeho sousedy,“ nebo někdo reaguje na můj komentář k Leninovi se slovy: „Mohli bychom stejně tak snadno tímto způsobem komentovat třeba Mein Kampf.“ A tak mi tento styl kritiky nemůže nepřipomenout mé mládí v socialistické Jugoslávii, kde jsem byl po léta nezaměstnaný, nebylo mi dovoleno učit a kde mé odkazy na Freuda a Lacana byly vítány právě těmi samými slovy, jaká dnes nacházejí moji kritici: „Bylo by to až rozpačitě vtípné, jen kdyby to nebylo nebezpečné.“ Vše, co mohu nakonec prohlásit, je, že s upřímností vítám odsouzení mé knihy těmi lidmi, již jsou schopni napsat takové pomlouvačné lži – pokud by jen naznačili minimum sympatie pro mou práci, hluboce bych se styděl.

Není divu, že mí kritici pozitivně hodnotí ústavní zákaz týkající se velebení komunismu! Není tomu dávno, co český ministr vnitra zakázal svaz české komunistické mládeže (KSM). Jak zněla ta „kriminální idea,“ kvůli které podle ministra vnitra KSM zasluhuje být zakázáno? Prostý fakt, že jejich program obhazuje přeměnu soukromého vlastnictví výrobních prostředků ve společenskou, čímž porušuje českou ústavu... Prohlásit, že požadavek společenského vlastnictví výrobních prostředků představuje zločin, znamená zároveň říkat, že moderní levicové myšlení jako celek má kriminální kořeny – koneckonců pak se vlastně i západní sociálnědemokratické znárodnování musí považovat za zločinné.

Tento zákaz je součástí zvláštního a přesto symptomatického fenoménu „opožděného antikomunismu“, silícího po roce 2000 ve většině východoevropských postkomunistických zemích: pokus přímo kriminalizovat komunismus a prohlásit jej za rovný fašismus. Je velice jednoduché demonstrovat, jak je tato „rovnost“

falešná: implicitně je dokonce komunismus vyzdvihnout na pozici původního zločinu a fašismus je redukován na jistý druh otrockého napodobitele politické vraždy, zkrátka na reakci a imitaci komunismu.

Čili místo toho, aby se mí kritici trápili mým leninismem, bylo by pro ně daleko příhodnější znepokojoval se skutečnými dnešními hrozbami. Kupříkladu když v prosinci roku 2006 skupina polských národně-konzervativních poslanců vážně navrhovala v parlamentu, aby byl Ježíš Kristus prohlášen za polského krále; nejenže proplétají náboženské a politické uspořádání, ale, a to je snad ještě horší, logika jejich návrhu stojí bytostně na pohanských základech – fenomény jako tyto, když už by někdo chtěl být patetický, představují opravdovou hrozbu pro tzv. křesťansko-evropské dědictví a tradici.

(...)

Ale abychom se dostali k mé pointě: jakou zaujímám pozici ve vztahu k Leninovi a Stalinovi? Nejenže jsem obšírně analyzoval stalinismus, ale v mé knize o Leninovi jsem také zřetelně poukázal, jak stalinismus byl následkem leninismu – zde je zřejmá pasáž:

„Člověk nemůže oddělit unikátní konstelaci, jež umožnila revoluční převrat v říjnu 1917 od pozdějšího ‚stalinského‘ obratu: samotná konstelace, jež učinila revoluci možnou (rolnická nespokojenost, dobře organizovaná revoluční elita atd.), vedla ve svých dozvucích ke ‚stalinskému‘ obratu – v tom tkví ta pravá leninská tragédie. Známa volba Rosy Luxemburgové mezi ‚socialismem a barbarstvím‘ skončila nakonec v nekonečném soudu, který předpokládá spekulativní identitu dvou protikladných pojmů: ‚reálně existující‘ socialismus **byl** barbarismus.“

Nuže, pokud tvrdím, že bychom dnes měli „zopakovat Lenina“ osvětlím to touto formulací:

„**Zopakovat** Lenina **neznamená vrátit** se k Leninovi – zopakovat Lenina se pojí s plným uvědoměním, že „Lenin je mrtvý,“ že jeho konkrétní řešení selhalo, dokonce selhalo monstrózně, ale přesto v něm byla uvězněna utopická jiskra, jiskra hodná záchrany.“

V kontrastu vůči soudobým antiglobalizačním snahám je má pozice daleko skromnější a – proč ne – pesimističtější: my skutečně žijeme v temném období emancipační politiky. Zatímco někdo může rozeznat obrysy smrtícího omezení soudobého kapitalistického systému, včetně jeho sebe-legitimizující demokratické formy, můžeme načrtnout sebe-destruktivní dynamiku, která žene vpřed svou reprodukci. V aktuálním momentě může někdo pociťovat nedostatečnost všech forem boje, ale nikdo není s to formulovat jasný projekt globální změny. Tedy oproti laciným „revolučním“ provoláním za radikální překonání kapitalismu (a parlamentní demokracie jako politické formy kapitalismu) zastávám názor, že přesně takováto provolání, ačkoli jsou nutná z dlouhodobé perspektivy, dnes vyzní do ztracena.

Ale co **nejsem** ochoten učinit, je přijetí standardního „postmoderního“ politického řešení, které obrací porážku v zakamuflované „boží požehnání,“ např. odmítám opustit vidinu radikální změny ve prospěch nadějí rozličných lokálních „praxí odporu“ – dnes, více než kdy jindy, je zásadní pokračovat v problematizování samotných základů kapitalismu jako globálního systému a čistě artikulovat omezení demokratického politického projektu.

To je důvod, proč bych chtěl vyjádřit teoretickou a politickou solidaritu s projektem „Krytyka Polityczna“ a zejména Slavomíru Sierakowskovi: plně za nimi stojím. Ustanovení vazeb mezi blízkými skupinami v různých evropských zemích je jedním z velkých politických úkolů pro dnešní levice.

Z angličtiny přeložil Tomáš Korda.

Vyšlo v edici Socialistického kruhu:

SLAVOJ ŽIŽEK: MAO CE-TUNG. O PRAXI AROZPORU

Žižkem uspořádaný výbor z textů čínského revolucionáře. Předmluva autora zaujme otrlejšího čtenáře, protože filozof se tu zešíroka rozmáchl. Ovšem neopakovatelný anekdotický styl Žižkova filozofování všechna tato rozmáchlá gesta vysoce převyšuje a spekulace o vnitřní dynamice kapitalismu, jak lze kapitalismus překonat a zda vůbec je možno kapitalismus překonat, zaručeně zneklidní čtenářovu mysl. Vyšlo jako 8. svazek edice SOK v roce 2011 (přeložili Goldmann, Sušer, Fromková).

Knihu lze zakoupit v každém dobrém knihkupectví.

www.sok.bz

SLAVOJ ŽIŽEK V KOSTCE

MICHAEL HAUSER, SOK

*Předseda Socialistického kruhu Michael Hauser roku 2007 přeložil Žižkův Nepochopitelný subjekt. První knihu slovinského autora v češtině brzy následovaly další (včetně výboru, rozhovoru a monografie o Žižkovi). Dvě knihy vyšly v edici Socialistického kruhu. Naposledy, v roce 2011 byl publikován překlad „Jednou jako tragédie, podruhé jako fraška“. Při této příležitosti Žižek podruhé navštívuje Prahu. – Hauserův text – vedle dvou překladů Žižkových publicistických textů, které přinášíme – představuje filosofické předpoklady Žižkovy teorie (další texty jsou na www.sok.bz). – **Hauser vystoupí společně se Slavojem Žižkem na přednášce v galerii DOX 17. 11. od 17.00.***

Slavoj Žižek představuje svou teorii jako rehabilitaci karteziánského subjektu, ale ne subjektu založeného na průhledném vědomí sebe sama, nýbrž na jeho temném dvojniku, o něhož se „čisté sebevědomí“ opírá. Žižek je jako pupeční šňůrou spojen s Lacanem a jeho kritici, např. Laclau, se ptají, zdali jeho závislost na Lacanovi není natolik silná, že je to „intelektuální monogamista“, a na ostatní filosofy, jako je Descartes či Hegel, se dívá lacanovskými očima a tak přehlíží ty stránky jejich myšlení, které běží jiným směrem.

Žižkovo pojetí subjektu se nedá oddělit od ontologie, která má některé podobné rysy jako Badiouova. Žižek ji spojuje s Lacanovým pojmem Reálno. To má dvojí význam. Jednak označuje jakýsi nulový stupeň symbolizace, presymbolickou rovinu reality, na níž věci ještě nedospěly ke své soudržnosti. Tato rovina Reálna odpovídá Badiouovým „čistým mnohostem“. Žižek v této souvislosti občas odkazuje k Platonově chóru, temné věčné látce unikající každému druhu poznání, která tak vystupuje jako předobraz Reálna. Žižek se také odvolává na kvantovou fyziku, v níž se setkáváme s neodstranitelnými paradoxy, disharmoniemi a ontologickou neúplností prvků. Druhý význam Reálna se odvíjí od toho, že je nelze nikdy zcela začlenit do symbolického řádu, do jazyka, teoretických systémů, společenských institucí, zákonů. Reálno pak působí uvnitř symbolického řádu jako rušivý „zbytek“, který neustále vychyluje daný řád

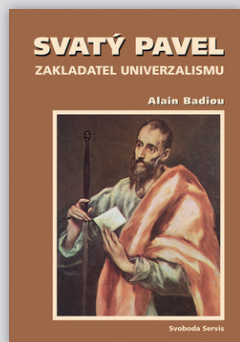
z rovnováhy a brání mu, aby dosáhl plné soudržnosti. Reálno způsobuje, že v symbolickém řádu existují mezery a prázdná místa. To je obdoba Badiouovy koncepce prázdná.

Tato ontologie je tkanivo, do něhož je vetkána teorie subjektu. Základní Lacanovo určení subjektu je, že subjekt je rozštěpen. Vysvětluje se to v několika souvislostech a jednou z nich je, že tu je nesoulad mezi subjektem výpovědi (énonciation) a subjektem vypovídání (énoncé), tedy mezi „já“ jako Ich („je“), které je tím, kdo vypovídá, a zpředmětněným „já“ jako Ego („moi“), jež je součástí jazyka a symbolického řádu. (Žižek považuje za objevitele rozštěpeného subjektu Kanta, u něhož nalezneme nesjednotitelnou dvojici empirického a transcendentálního subjektu.) Subjekt výpovědi pak vystupuje jako mezera v symbolickém řádu, neboť jej nelze odpovídajícím způsobem symbolizovat. Tato mezera v symbolickém řádu je subjekt sám, označovaný jako $\$$ (sujet barré). Tento subjekt je zasazen do Reálna, je to subjekt v Reálnu, jak to občas Lacan formuluje, a je navždy mimo dosah aktů sebereflexe. Nezakládá se na vědomí a podobně jako u Badioua jej nelze ztotožnit s individuem. Lacan jej také nazývá jako subjekt nevědomí. Individuum se svým vědomím a sebezpožíváním, tzv. plný subjekt označovaný jako S, je odvozený a závislý na působení symbolického řádu nebo - jako ve známém stadiu zrcadla - na obrazu druhého, imagu, které představuje „ideální já“. Jinými slovy, subjekt vědomí

a sebezpožívání, který obsahuje to, co Lacan nazývá jako Imaginární, je právě tím, co je neautonomní, neboť se mění v závislosti na symbolickém řádu a na druhých, zvláště na „velkém Druhém“, na osobě nebo instanci (např. zákonu) ztělesňující symbolický řád.

Subjekt jako mezera či prázdné místo neexistuje mimo symbolický řád. Vzniká totiž až po vstupu do symbolického řádu, vstupu, který Lacan označuje jako symbolickou kastraci. Je to proces, jímž ztrácíme plnost bezprostředního prožívání, presymbolickou slast-jouissance. Děje se tak proto, že jsme nuceni svá přání a potřeby vyjadřovat symbolicky, gesty nebo řečí, tedy prostřednictvím signifikantů, které nás této bezprostřední slasti odcizují.

Prázdný subjekt je pak naplněn tím, co je jakousi náhražkou prvotní slasti: fantasmatem. Je to útvar, který vzniká jako odpověď na otázku Che vuoi? „Co ode mne chce Druhý?“ Fantasma je účinkem působení Druhého, je to reakce na (předpokládá) touhu Druhého. Má několik významů. Jedním z nich je, že ustavuje naši touhu a zavádí její souřadnice. Určité předměty činí předmětem touhy. Jak říká Žižek, je to „schéma“, obdoba Kantova transcendentálního schematismu: působí jako podmínka touhy a dává jí určitou organizaci. Fantasma dále vytváří soudržnost subjektu a jeho identitu. Zde do popředí vystupuje fantasma jako touha Druhého. Subjekt si dává odpověď na to, jaký má být a jak má jednat, aby byl předmětem touhy Druhého (jako

Vyšlo v edici Socialistického kruhu:

ALAIN BADIOU: SVATÝ PAVEL. ZAKLADATEL UNIVERZALISMU

První přeložená kniha nejobjevnějšího francouzského filozofa dneška Badioua, který inspiruje takové autory, jako je Žižek. Autor zde předkládá zcela novou interpretaci sv. Pavla, v němž objevuje postavu zakládající emancipační evropský univerzalizmus. Jde o to, aby sv. Pavla představil jako figuru, která může mít zcela aktuální význam právě dnes, kdy se rozmáhají nové formy partikularismu (nacionalismu, rasismu, sociální exkluze). Vyšlo jako 6. svazek edice SOK roku 2010 v překladu Josefa Fulký.

Knihu lze zakoupit v každém dobrém knihkupectví.

www.sok.bz

ona holčička, o níž píše Freud, která začala s chutí jíst jahodový koláč, když si všimla, že to uspokojuje její rodiče). Fantasma představuje základ, na němž se utváří identita subjektu. Dalším jeho významem je, že umožňuje zaplnit mezery a prázdná místa v symbolickém řádu, ve značné části toho, co se nazývá jako realita. Např. je i v tom, jak přistupujeme k druhému člověku. Kdyby tu nebyl fantasmatický rámec, v němž druhého vidíme, jeho blízkost by pro nás byla traumatická. Když se fantasmatický rámec rozloží, subjekt ztrácí schopnost vnímat realitu jako něco celistvého a smysluplného. Bruce Fink to shrnuje tak, že fantasma dává rozštěpenému subjektu pocit celosti, plnosti, smysluplnosti.

Pro fantasma vytvořil Lacan následující „mathéma“:

§ ?a

Druhý symbol označuje „objet petit a“ („objekt malé a“, kde „malé a“ znamená tzv. malého druhého, „l'autre“). Je to určitý, často zcela všední předmět, který začne vystupovat jako předmět-příčina touhy a tím utvářet fantasma. Toto mathéma se však dá chápat také jako mathéma subjektu S (plného subjektu), v němž je prázdné překřížení subjektu § vyplněno fantasmatem, které se ovšem vyjadřuje symbolem ?.

Podle Lacana a Žižka však lze toto fantasma narušit či rozpustit: provést jeho „překřížení“ (traversé du fantasme). Týká se to samozřejmě fantasmatu ve všech jeho aspektech, i když není zcela zřejmé, zdali překřížení fantasmatu v jednom významu vede samo od sebe k překřížení fantasmatu v ostatních významech. Výsledkem je, že se objevuje subjekt, který se neváže na fantasma, na to, co tvoří substanci onoho plného subjektu S. Plný subjekt se kvůli jeho fantasmatické výplni může chápat tak, že je to sedlina intersubjektivních procesů a nakonec účinek symbolických a mocenských struktur. Plný subjekt S připomíná ten, který má na mysli Althusser, když píše o tom, že subjekt je útvar vznikající jako odpověď na ideologickou výzvu přicházející ze strany institucí označovaných jako ideologické státní aparáty.

Z toho plyne, že v překřížení fantasmatu můžeme spatřovat akt nastolující radikální svobodu. V čem tento akt spočívá? Žižek jej v Lacanových stopách spojuje s passage a l'acte (přechodem k činu), který popisuje v mnoha souvislostech a na mnoha příkladech. Čin znamená takový akt, který se neopírá o velkého Druhého (jako jsou Dějiny, Bůh, zákon), nýbrž se zakládá na rozhodnutí, které se vztahuje pouze samo k sobě. Čin není gesto, jež je pro jednatel individuální průhledné. Žižek zdůrazňuje, že účinky činu nikdy neodpovídají vědomým intencím. Subjekt není na výši svých činů. Čin působí jako otřes, který rozkládá fantasmatické jádro subjektu a „vyřazuje svůdnou moc symbolické účinnosti.“ Lacan hovoří o činu jako nepředvídatelné tiché, nenadálé události, kterou nelze vysvětlit tím, co jednotlivec prožíval, jak myslel, co jej ovlivňovalo. Subjekt v jistém nepředvídatelném okamžiku zjistí, že nemůže jednat jinak, než přejít k činu, i když je svobodný. Čin má proto podobu „vynucené volby.“

Čím je subjekt v okamžiku činu? Subjekt podle Žižka vstupuje do zvláštní oblasti, která se nalézá mimo všechny ustavené řady. Nepatří do symbolického řádu, a není ani v doméně přírody. Tato oblast je oblastí mezi-bytí, ontologické „vymknutosti“. Žižek se ji snaží přiblížit prostřednictvím Hegelova pojmu „noc světa“, v níž se přetínají vazby k vnějšímu světu, subjekt se stahuje do sebe a vše ztrácí svou soudržnost. Subjekt prochází stavem připomínajícím šílenství. Tato noc světa, „absolutní negativita“, pak představuje právě jádro subjektu. Hegelovu noc světa tedy Žižek pojímá jako Reálné. Dá se pak říct, že Reálné je vlastní dimenzí subjektu. Nakonec se to jeví tak, že přechod k činu nemá ani tak smysl kvůli činu samotnému, nýbrž čin je nutným prostředkem k tomu, aby se subjekt dostal do oblasti Reálné, v níž teprve existuje jako pravý subjekt, „prázdné nazývané jako subjekt“, jak zní název první části Žižkovy knihy *Prodlévání u negativního*.

Procházení Reálnem jako nocí světa však nemůže trvat dlouho a otázkou je, co následuje. V Nepolapitelném subjektu,

v pasáži věnované Hegelově noci světa, se to staví tak, že přechod šílenstvím, to, že jsou z nás pravé subjekty, vytváří prostor pro symbolický řád. Ten vzniká či se znovu ustavuje jako „náhražková formace“, jejíž ustavení je vynucené tím, že ponor do Reálna je dlouhodobě nesnesitelný. Z toho by plynulo, že pravými subjekty nemůžeme být příliš dlouho. Jejich život je efemérní. A tak se můžeme ptát, čím je pravý subjekt nahrazen. Je to opět nějaký plný subjekt (podobně jako se znovuustaví symbolický řád), který se však proměnil tím, že prošel Reálnem a po nějakou dobu byl pravým subjektem? Přijme uvnitř symbolického řádu novou formu existence? Na tyto otázky, pokud vím, Žižek neodpovídá.

V čem tedy tkví průlom skutečně Žižkem? Jednak v tom, že do společenského a filosofického myšlení zavádí Reálné. To má podobný účinek jako Badiouova teorie množin: je tu nepolapitelný, vybočující živel narušující uspořádanou realitu. Tento živel zbavuje úzkosti z uzavřenosti, jež působí v postmoderních teoriích. Ty chtějí zabránit uzavření identit, struktur, pojmů, a hlavní strategií je proto otevírání. U Žižka a Badioua tato úzkost mizí, neboť takové uzavření nastat nemůže, aspoň ne na dlouho. Tím se znovu rodí svobodný poměr k velkým filosofickým tématům.

Subjekt je spojen právě s tímto nezačlenitelným prvkem. Je to prázdné, mezera v symbolickém řádu, sebevztázná negativita, vyčleněný útvar existující ve zvláštní oblasti mimo kulturu a přírodu. Na rozdíl od Badioua se může objevit v zásadě kdykoli, jakmile nastane passage a l'acte nebo se rozevře rovina Reálna. Žižkův subjekt má blíže k subjektu karteziánskému než subjekt Badiouův, protože se pojímá jako sebevztázná formace vznikající nezávisle na vnějších strukturách. Jeho vnějšek však vymazán není, neboť ten hraje roli při ustavení „plného subjektu“ z něhož teprve pravý subjekt vzniká. Žižek a Badiou dokážou teorii subjektu propojit s uznáním působnosti vnějších struktur. Vyhýbají se jak spinozismu, který nalezneme v postmoderním myšlení (subjekt je rozpuštěn ve struktu-

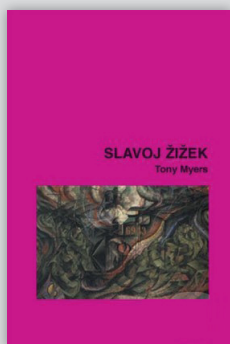
Vyšlo v edici *Socialistického kruhu*:

TONY MYERS: SLAVOJ ŽIŽEK

Autor podává jasný a poutavý úvod do Žižkových základních myšlenek; osvětluje hlavní vlivy, které utvářely jeho myšlení, včetně Žižkova rozhodujícího zaujetí Lacanovou psychoanalýzou. Myers, využívající příkladů z populární kultury a běžného života, načrtává poprvé základní otázky, jimiž se zabývá Žižkovo dílo. Vyšlo jako 3. svazek edice SOK roku 2008 v překladu Otakara Vochoče.

Knihu lze zakoupit v každém dobrém knihkupectví.

www.sok.bz

rách nebo je pouhým jejich účinkem), tak fenomenologii, jež se zaměřuje na samotný subjekt a naopak rozpouští vnější struktury.

OTAZNÍKY...

Žižkova teorie subjektu rovněž vyvolává otázky, které souvisí s tím, jaký vztah vládne mezi pravým subjektem a symbolickým řádem a jak pravý subjekt opět vstupuje do symbolického řádu. Žižek to pojímá tak, že vznik pravého subjektu doprovází rozklad symbolického řádu. Narážíme tu na dvě obtíže. Pokud vznik pravého subjektu je ve vztahu k mezerám uvnitř symbolického řádu, kdo tyto mezery rozpoznává? Plný subjekt, vyplněný fantasmatem a začleněný do symbolického řádu, anebo subjekt prázdný a pravý, ponořený do Reálna? Nechybí tu třetí subjekt, který dokáže číst stopy Reálna, ale ještě není v Reálnu, nýbrž stále v Symboličnu? Je to obtíž obdobná té,

kteřou nalezneme u Badioua. Mezi plným a prázdným subjektem zeje podobná propast jako mezi individuem jako jednotkou situace a subjektem jako procedurou události.

Druhá obtíž, které jsme se již dotkli, vězí v tom, jak se prázdný subjekt znovu vepíše do symbolického řádu, aniž se jako prázdný subjekt vymaže. Žižek riskuje to, že čin-událost bude mít pouze chvilkový účinek jako okamžik otřesu nebo zvláštního prozření či extáze. Co zabrání tomu, aby se tento účinek vytratil, není-li tu nový subjekt, jehož forma bude pevnější, než jakou má krajně proměnlivé a chaotické Reálno? Jak může subjekt ve formě Reálna provádět interakce se symbolickým řádem a druhými subjekty? Jak si představit vzájemnou komunikaci a společný zápas dvou či více subjektů ponořených do Reálna? Badiou by odpověděl, že subjekty které zachovávají věrnost

pravdě-události, vytvářejí „komunitu věřících“, a proto tu probíhají jazykové a jiné symbolické akty. U Žižka se můžeme ptát, zdali subjekt ve formě Reálna je vůbec schopen řeči. Jeho vztah k symbolickému řádu, jehož je řeč hlavní součástí, je přerušen a subjekt se nalézá ve stavu sebe-stažení.

Tyto otázky ukazují na to, že v obou těchto teoriích zůstalo jedno bílé místo. Jím je taková forma subjektu, jež je určitým způsobem „odečtená“ ze situace či symbolického řádu (má charakter pravého subjektu), a přesto umožňuje, aby se rozvíjelo předivo vztahů mezi subjektem a symbolickým řádem. Otázka tedy je, jak po těchto dvou průlomech rozvíjet teorii „komunikativního“ subjektu. Zní to překvapivě, ale východiskem může být dílo Louise Althussera, zvláště jeho „symptomální čtení“, v němž se objevuje pojem latentního obsahu.

SLAVOJ ŽIŽEK A MARXISMUS

LUKÁŠ MATOŠKA

Ve své knize *Prolegomena k filosofii současnosti* uvažuje Michael Hauser tři fáze postmarxismu; Slavoj Žižka, kterého překladem Nepolapitelného subjektu objevil pro českého čtenáře, řadí k „třetí fázi postmarxismu“. Co se tím míní? Marxismus představuje proud, který je přijímán jako východisko, nicméně kritické revize – jež zde znamenají něco zcela odlišného, než ze rozumíme pojmem „revizionismus“ – a jmenovitě Žižkem demonstrováný návrat k Hegelovi za přispění lacanovské psychoanalýzy, tradičně vymezované pole marxismu překračují. Polemizovat bychom mohli s názorem, patrným již v předponě, kterou Hauser soudobý marxismus opatřuje: opravdu můžeme interpretovat Žižkovo působení jako „překonání“ marxismu v postmoderních souvislostech, uvážíme-li jeho soustavnou kritiku postmodernismu, kterou sdílí s A. Badiouem, F. Jamesonem či G. Agambenem?

Jak naznačeno, přehodnocování marxismu není u Žižka liberálně motivováno, naopak; jeho autenticky radikálně levicové pozice však není dovoleno plně přiřazovat ani k tradici západní trockistické levice, která od 50. let rozvíjela fundamentální kritiku sovětského experimentu (na mysl zde máme Cliffovu knihu *Státní kapitalismus*, která je v *Solidaritě* překládána), zrovna jako jej nemůžeme považovat za čistokrevného odchovance frankfurtské (Adorno, Fromm), kulturně materialistické (Williams, Eagleton) či jiné tzv. „západně

marxistické“ školy. Spíše než marxismus pokouší se Žižek překonat neomarxismus. (Viz např. úvodní slovo v nepřeložené knize *Revoluce před branami*, která je dostupná v angličtině na www.sok.bz).

Intelektuální levici totiž Žižek vytýká pokrytectví: v podstatě celý západní marxismus nekriticky pracoval s předpokladem, že Marxovo dědictví bylo v rozhodujícím okamžiku zrazeno, načež následoval vývoj Marxově intencím nevlastní. Oproti tomu Žižek nahlíží radikálně emancipační dědictví komplexně a požaduje subjektivní ztotožnění s dílčími stupni hnutí, byt mělo v daných momentech katastrofální důsledky. V tomto smyslu v úvodu k výboru textů Mao Ce-Tunga (kniha *O praxi a rozporu* nedávno vyšla v českém překladu v edici Socialistického kruhu) Žižek píše, že vystaví-li člověk „marxistickou minulost nelitostné kritice, musí nejprve této minulosti rozumět jako ‚své minulosti‘, nést za ni plnou odpovědnost a nespokojit se s pohodlným přesunutím ‚špatných‘ rozhodnutí na vetřelce.“ Zachraňování radikálně emancipačních momentů v událostech s katastrofálním dopadem jsou věnovány příznačně pojmenované a na sebe navazující knihy *In Defense of Lost Causes* a do češtiny přeložená *Mluvil tu někdo o totalitarismu*?

Podobně jako Maa Žižek aktualizuje Lenina (ve výše zmíněné *Revoluci před branami*). Opozice vůči Cliffově periodizaci Říjnové revoluce je nasnadě: Žižek

není toho názoru, že revoluce selhala v určitém momentu, od kterého se vyvíjela v její neprospěch, např. od nástupu Stalina (Cliffovo pojetí je ovšem distingovanější – možná proto se vůči němu Žižek nevymezuje přímo).

Tuto trajektorii sleduje i další úvod, který Žižek připravil pro edici amerického nakladatelství Verso, a sice text věnovaný Robespierrovi a domýšlení benjaminovského pojmu „božského násilí“ (česky zahrnut jako poslední číslo výboru *Podkova nade dveřmi*). Řeči faktického vůdce jakobínského klubu, zde konkrétně Robespierrova slova obhajující účtující činnost lidu, vedou Žižka k následující interpretaci Waltera Benjamina: „Když ti, kteří stojí mimo strukturovaný sociální rámec, útočí ‚naslepo‘, když se dovolávají okamžité spravedlnosti či pomsty a okamžitě ji realizují, pak se jedná o ‚božské násilí‘.“ Heslo „účel světi prostředek“, jímž revolucionáře zpravidla očerňujeme, se zde chce vyřadit samoučelným pojetím násilí, jež filozoficky načrtává Benjamin v textu *Ke kritice násilí*, a které se dle Žižka aktualizuje v kontextu soudobých socioekonomických výzev. Žižkem domýšlené násilí však ve skutečnosti není důsledně samoučelné, neboť je předpokládáno jeho praktické užití při řešení soudobých problémů: v inkriminovaném textu Robespierre neboli „božské násilí“ teror má být násilí užito při řešení ekologické krize (věci násilí Žižek věnuje samostatnou knihu *Violence*).

Právě vztahování teorie k palčivým a konkrétním otázkám dneška charakterizuje celé Žižkovo uvažování a vzdaluje jej akademické filozofii – ale přibližuje marxismu (přestože Žižek nebere vážně ani Marxovo „filozofové svět jen různě

vykládali, jde však o to jej změnit“). Jiným doložením této charakteristiky může být Radovanem Barošem právě přeložená kniha Jednou jako tragédie, podruhé jako fraška, která se zabývá situací po dvou klíčových událostech úvodu 21. století – 11.

září a vypuknutí finanční krize – jejichž vztah určuje dle Marxova dějinně-filozofického bonmotu: Hegel si všiml, že dějiny mají své reprízy, ale opomněl dodat, že poprvé jsou tragické, podruhé připomínají frašku.

SYNTÉZA EXTRÉMŮ ROZVOJE

TONY CLIFF

Přetiskujeme další kapitulu z analýzy minulého režimu, kterou vypracoval Tony Cliff ve své knize Státní kapitalismus v Rusku.

▲ Tony Cliff, jak sluší připomenout při výročí Říjnové revoluce, obhajoval leninskou etapu revoluce proti následujícímu stalinskému vývoji nejen v knize Státní kapitalismus v Rusku, která je v Solidaritě překládána na pokračování, ale především v tetralogii věnované Leninovi. Cliffova kritika sovětského režimu, který považoval za státně kapitalistický, distancuje západní radikální levici od zmařeného socialistického experimentu v Rusku a vyzdihuje autentický bolševický odkaz, který byl Stalinovou kontrarevolucí upozaděn.

Rusko v sobě spojuje formu vlastnictví, zrozenou během proletářské revoluce, a výrobní vztahy, jež jsou dány jednak zaostalostí výrobních sil a jednak tlakem světového kapitalismu. Obsah této syntézy v sobě odráží historickou kontinuitu s předrevolučním obdobím, zatímco forma představuje historickou kontinuitu s revolučním obdobím. Forma během porážky revoluce nezískává zpět svou původní podobu. A přesto, že se podřizuje obsahu, uchovává si značný význam.

Historie kráčí často vpřed i vzad. Avšak učiní-li krok zpět, nevrací se přímo na svou původní pozici, ale sestupuje jakoby po spirále, přičemž v sobě uchovává prvky obou systémů, kterými společnost prošla. Ve státním kapitalismu, který by vznikl plynulým vývojem z tržního kapitalismu, by převažovalo soukromé vlastnictví ve formě akcií a dluhopisů. Z toho však nemůžeme vyvozovat, že tutéž formu musí mít i státní kapitalismus, jenž se vyvíjí na ruinách dělnické revoluce. His-

torická kontinuita státního kapitalismu, který se vyvíjí z monopolního kapitalismu, se projevuje existencí soukromého vlastnictví (dluhopisy). Historická kontinuita státního kapitalismu, vyvíjejícího se z dělnického státu, jenž zdegeneroval a zemřel, se projevuje neexistencí soukromého vlastnictví.

Spirála vývoje vedla k syntéze dvou extrémů kapitalistického rozvoje. Na jedné straně představuje Rusko nejvyšší stádium kapitalismu, kterého vůbec lze dosáhnout a kterého pravděpodobně žádná jiná země nikdy nedosáhne. Na druhé straně je Rusko na tak nízkém stupni rozvoje, že se zde teprve vytvářejí materiální podmínky pro socialismus. Porážka Říjnové revoluce posloužila jako odrazový můstek pro ruský kapitalismus, který přitom výrazně zaostává za světovým kapitalismem.

Tato syntéza se projevuje extrémně vysokou koncentrací kapitálu, extrémně vysokým organickým složením kapitálu,

a na druhé straně, ve srovnání s technickou úrovní, velmi nízkou produktivitou práce a nízkou úrovní kultury. To vysvětluje rychlost rozvoje výrobních sil v Rusku. Rychlost, jež dalece převyšuje vše, co zažil mladý kapitalismus, a jež je pravým opakem toho, co zažívá kapitalismus v úpadku a stagnaci.

Raný kapitalismus uplatňoval vůči pracujícímu lidu nelidskou brutalitu. Svědčí o tom třeba boj proti „tulákům“, špatné zákony, patnácti- až osmnáctihodinové pracovní doby, v níž museli pracovat i ženy a děti, atd. Vyspělý kapitalismus páchá tuto brutalitu dál jen s tím rozdílem, že to dokáže provádět, jak ukázal fašismus, mnohem efektivněji. Obě tato období jsou charakterizována státním donucováním, jež je uplatňováno společně se samovolným působením ekonomických zákonů. To, že je Rusko státním kapitalismem a současně mladým kapitalismem, dodává ruské byrokracii nezkrotnou touhu po nadhodnotě a současně prostředky, jimiž může provádět brutální útlak s maximální možnou efektivitou.

Když Engels řekl, že se „člověk vyvinul ze zvířete, a následně musel použít barbar-ských až téměř bestiálních prostředků, aby se z barbarství vymanil“, tak jistě nepopisoval socialistickou revoluci, v níž se historie stává „vědomím sebe sama“. Engles zde trefně popisuje pre-historii lidstva. Petr Veliký se zapsal do historie jako jeden z bojovníků, jenž barbarskými metodami bojoval proti barbarství. Jak napsal Herzen: „Civilizoval s knutou v ruce a s knutou v ruce pronásledoval každou naději.“ Stalin se zapíše do historie jako utlačovatel dělnické třídy, který „civilizoval“ společnost s knutou v ruce a ohrožoval přitom celé lidstvo imperialistickými válkami v době, kdy už dělnická třída mohla mít vyspělé výrobní síly a kulturu i bez knuty, neboť svět byl již pro socialismus dostatečně zralý.

Proletářská revoluce smetla z cesty všechny překážky rozvoje výrobních sil a zrušila zákony starého barbarství. Protože však zůstala izolována, a to navíc v zaostalé zemi, byla nakonec poražena a vyklidila

pole. Tím otevřela cestu pro boj proti barbarství barbarskými metodami.

EKONOMIKA A POLITIKA

Stát je „zvláštní organizace, skládající se z ozbrojených sil, vězení atd.“ – je to zbraň v rukou jedné třídy určená k potlačování jiné či jiných tříd. V Rusku stát slouží jako zbraň, kterou byrokracie utlačuje masy pracujících. To však samo o sobě ještě nevysvětluje všechny funkce stalinistického státu. Stát zde plní rovněž úkoly, jež si vynucuje společenská dělba práce a organizace společenské výroby. Stejný význam měl koneckonců i stát starověké Číny, Egypta či Babylonie. Protože zde bylo zcela nezbytné provádět rozsáhlé zavlažování, organizované ve velkém měřítku, vyvinul se zde stát nejen jako důsledek společenské dělby práce, ale také přímo jako součást výrobního procesu. Vzájemná souvislost a provázanost dělby práce se vznikem a posilováním státu je zde tak silná, že vůbec není možné oddělit politiku od ekonomiky. Stejně tak ani v Rusku nevznikl stalinistický stát jen v důsledku rostoucích rozdílů mezi lidovými masami a byrokracií, a s tím spojenou potřebou „organizace ozbrojených sil“, ale také jako přímá reakce na potřeby samotných výrobních sil – jako nezbytná součást daného výrobního procesu.

Jeden z chaldejských králů řekl:

Využil jsem tajemství řek ve prospěch člověka ... Vyvedl jsem vodu z řek na poušť. Naplnil jsem jimi vyschlé příkopy ... Zaplavil jsem pouštní planiny. Přinesl jsem lidem úrodu a hojnost, aby mohli šťastně žít. Plechanov, který tento výrok cituje, k tomu dodává: „Přes všechno to vychloubání je to docela přesný popis role, již orientální stát sehrál v organizování společenského výrobního procesu.“ [5]

Stalin by také mohl tvrdit, že vybudoval průmysl, rozvinul výrobní síly Ruska atd. Avšak zatímco tyranie chaldejských králů byla historicky nezbytná a ve své době progresivní, Stalinova tyranie byla historicky nadbytečná a reakční.

Stejně jako ve starověkých společnostech, plní dnes stát v Rusku dvojí funkci: ochranu vládnoucí třídy a organizaci společenské výroby. Tím dochází ke kompletnímu spojení ekonomiky a politiky.

Toto spojení je charakteristické jak pro kapitalismus v jeho nejvyšším stupni, tak i pro dělnický stát. Avšak zatímco v případě dělnického státu se tím jen přibližuje situace, ve které „je vláda nahrazena správou a řízením výrobního procesu“, v nejvyšším stádiu kapitalismu to znamená, že „ekonomický tlak volného trhu je z velké části nahrazován státním útlakem“.

Zvláštním rysem kapitalistického řádu

je, že všechny prvky budoucí společnosti zde existují v takové formě, která nejenže nepřibližuje společnost k socialismu, ale dokonce ji od něho vzdaluje.“ Tak například:

S moderním vývojem zavádějí země všeobecně povinnou vojenskou službu ... jež v sobě odráží podobu lidových milic. Je však realizována ve formě moderního militarismu, který s sebou přináší nadvládu vojenského státu nad lidmi, a dovádí tak třídní charakter státu do extrému. [7]

Tato fúze dokazuje, že naše doba je již tak zralá pro socialismus, že je kapitalismus nucen vstřebávat stále větší počet socialistických prvků. Engels to nazval invazí socialistické společnosti do kapitalismu. Nicméně, toto vstřebávání nijak nezmírňuje vykořisťování ani útlak. Naopak, činí je ještě tíživějšími. (Dělnický stát je rovněž spojením ekonomiky s politikou, ale s naprosto opačným důsledkem. V dělnickém státě jsou dělníci ekonomicky svobodní, neboť jsou svobodní politicky.)

Tam, kde je ekonomika a politika spojená, nemá smysl rozlišovat mezi politikou a ekonomickou revolucí, ani mezi politickou a ekonomickou kontrarevolucí. Buržoazie se svým soukromým vlastnictvím může existovat pod nejrůznějšími vládami: za feudální monarchie, konstituční monarchie, buržoazní republiky, v bonapartistickém režimu Napoleona I. i III., za fašistické diktatury a po přechodnou dobu dokonce i v dělnickém státě (kulaci a NEPmani existovali až do r. 1928). Ve všech těchto případech buržoazie přímo vlastnila výrobní prostředky. Stát zde nikdy nebyl pod přímou kontrolou buržoazie, a přesto buržoazie nikdy nepřestala být vládnoucí třídou. Pokud je však stát držitelem výrobních prostředků, pak je fúze mezi ekonomikou a politikou absolutní a politické vyvlastnění by nutně znamenalo také ekonomické vyvlastnění. Pokud by byl politicky vyvlastněn výše citovaný chaldejský král, byl by zároveň vyvlastněn i ekonomicky. Totéž platí pro stalinistickou byrokracii a koneckonců také pro dělnický stát. Vzhledem k tomu, že dělníci jako jednotlivci nejsou přímými vlastníky výrobních prostředků ani v dělnickém státě a jejich kolektivní vlastnictví se uskutečňuje skrze státní vlastnictví, je zřejmé, že politické vyvlastnění dělníků znamená zároveň jejich ekonomické vyvlastnění.

MŮŽE SE DĚLNICKÝ STÁT PŘEMĚNIT NA KAPITALISTICKÝ STÁT POSTUPNĚ?

Proletariát nemůže buržoazní státní masinérii převzít, ale musí ji zničit. Nevyplyvá z toho, že postupný přechod od dělnického státu Lenina a Trockého

(1917–1923) ke Stalinovu kapitalistickému státu je v rozporu se základy marxistické teorie státu? To je jeden z hlavních argumentů na obranu teorie, že Rusko je stále ještě dělnickým státem. Ti, kteří tuto teorii zastávají, často citují Trockého z roku 1933 (ale již opomíjejí citovat jeho pozdější, zcela opačné prohlášení). Trockij napsal ve svém díle Sovětský svaz a Čtvrtá internacionála toto:

„Marxistická teze o katastrofickém charakteru přechodu moci z rukou jedné třídy do rukou jiné třídy se vztahuje nejen na revoluční období, kdy před sebou dějiny zametají vše, co jim stojí v cestě, ale také na období kontrarevoluce, kdy se společnost vrací zpět. Tvzení, že se sovětská vláda postupně změnila z proletářské na buržoazní, je, abych tak řekl, film reformismu puštěný pozpátku.“

Sporná je především poslední věta. K restauraci kapitalismu může dojít různými způsoby. Politická restaurace může předcházet ekonomické restauraci. To by nastalo v případě, že by se bílým jednotkám a intervenčním armádám podařilo svrhnout bolševiky. Ekonomická restaurace, byť třeba ne úplná, však může také předcházet politické restauraci: K tomu by došlo např. tehdy, pokud by se kulakům a NEPmanům, kteří si až do roku 1928 udržovali své ekonomické výsady, podařilo svrhnout režim. V obou těchto případech by přeměna dělnického státu na kapitalistický stát neproběhla postupně. Tvzení, že by k těmto změnám mohlo dojít pozvolným vývojem, by se skutečně dalo přirovnat k „filmu reformismu puštěnému pozpátku“. Avšak v případě, kdy se vládnoucí třída vyvine z byrokracie dělnického státu, dochází současně k ekonomické i politické restauraci. Stát se od dělníků postupně oddaluje a vztahy mezi ním a dělníky se stále více podobají vztahům mezi kapitalistickým zaměstnavatelem a jeho dělníky. V takovém případě se ta byrokratická klika, která se toho chopí jako první, postupně přeměňuje na třídu, která plní úlohu buržoazie v kapitalistických výrobních vztazích. Postupný evoluční vývoj, během něhož se byrokracie vymanila z kontroly mas, probíhal až do roku 1928, kdy dosáhl stádia, ve kterém již mohla nastat revoluční kvalitativní změna – příchod prvního Pětiletého plánu.

Stále tu však zůstává otázka: Není to v rozporu s marxistickou teorií státu? Z hlediska formální logiky je nesporné, že když proletariát musí celou státní masinérii zničit, tak také byrokracie, měnící se na vládnoucí třídu, musí zničit dělnický stát. Z hlediska dialektiky však tento problém musíme řešit jinak. Z jakého důvodu nemůže proletariát postupně přeměňovat

buržoazní státní mašinerii a pokračovat v těchto změnách tak dlouho, dokud by nedošlo ke změně třídního charakteru státu?

Marx a Engels připouštěli, že zničení státního aparátu jakožto prvnímu kroku proletářské revoluce by se mohla vyhnout jedině Anglie. Kontinentální Evropa však nikoli. V Anglii „by totiž sociální revoluce mohla být provedena klidně i pokojnou cestou a legálními prostředky“. Lenin tento citát okomentoval takto: „To platilo v roce 1871, kdy byla Anglie modelovou čistě kapitalistickou zemí, avšak bez militarismu a do značné míry i bez byrokracie.“ [8]

Je to tedy byrokracie a stálá armáda, která znemožňuje dělníkům, aby převzali moc pokojnou cestou. Jenže dělnický stát nemá ani stálou armádu ani byrokracii. A proto k pozvolné přeměně dělnického státu, kde tyto instituce neexistují, na režim státního kapitalismu, kde existují, dojít může.

Podívejme se nyní na to, zda vyloučení pozvolné sociální revoluce znamená rovněž vyloučení postupné kontrarevoluce. Pokud by vojáci v hierarchicky uspořádané armádě usilovali o kontrolu nad armádou, okamžitě by narazili na odpor důstojnické kasty. A tuto kastu nelze odstranit žádným jiným způsobem než revolučním násilím. Kdyby se vůdci lidových milic naopak stávali méně a méně závislími na vůli vojáků, což by mohli, neboť zde neexistuje žádná institucionální byrokracie, mohli by se postupně přeměnit na důstojníky. Přeměna stálé armády na milice může být uskutečněna jedině vypuknutím obrovského revolučního násilí. Na druhou stranu přeměna milic na stálou armádu, jež je výsledkem tendencí působících v samotných milicích, může a musí být postupná.

Co platí pro armádu, to se vztahuje i na stát. Stát bez byrokracie nebo se sla-

bou byrokracií, který závisí na tlaku mas, může být proto postupně přeměněn na stát, ve kterém je byrokracie na dělnických nezávislá.

Moskevské soudní procesy byly občanskou válkou byrokracie proti masám. Válkou, v níž je pouze jedna strana ozbrojená a organizovaná. Moskevské procesy svědčí o tom, že se již byrokracie zcela osvobodila od kontroly lidu. Trockij, který si původně myslel, že moskevské procesy a „ústava“ směřují k obnovení soukromého kapitalismu, pak argument o nemožnosti postupného přechodu proletářského státu na buržoazní stát odmítl. Napsal:

„Nová ústava ... ve skutečnosti otevírá byrokracii „legální“ cestu pro ekonomickou kontrarevoluci, tedy k obnovení kapitalismu úderem zezadu.“ [9]

Přeložil Vítězslav Lamač

TICHÁ POŠTA

KATEŘINA KREJČOVÁ

Fotoreportér týdeníku *Respekt* vystavoval od 30. srpna do 11. září své umělecké, nikoli časopisecké fotografie v Galerii Akademie múzických umění pod názvem *Tichá pošta*. Kateřina Krejčová se ve svém textu za touto výstavou nejen ohlíží, ale především přibližuje obsah intervence, kterou v rámci kurátorského cvičení výstavu přetvořila, aby poukázala na to, že dnešní tvůrce je nucen vést dvojí život. Výstava uměleckých prací jakoby chtěla vykoupit život rutinní, každodenní a odcizený od života uměleckého, neodcizeného a lidského.

Fotografie Karla Cudlína z let 2001 – 2011 mě velmi zasáhly svým poetickým kouzlem, citlivou vnímavostí reportážního fotografa k atmosféře exotických míst, k osudu a každodennosti lidí ze vzdálených civilizačních okruhů. Karel Cudlín očividně ví, jak povýšit profánní okamžik na posvátný; představují-li si ho při práci, pak jako trpělivého, obratného pozorovatele, který se s citem a přizpůsobivostí dokumentaristy noří do prostředí a čeká na správný okamžik. Jeho fotografie jsou jako obrazy, které nebyly aranžovány, ale které se zjevují uprostřed všednodennosti.

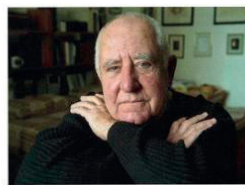
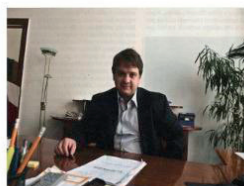
Z týdeníku *Respekt* znám ale Karla Cudlína z úplně jiné perspektivy: jako autora ilustračních fotografií k pulcistickým článkům z domova. Po návštěvě výstavy jsem hledala v posledních dvou ročnících *Respektu* Cudlínovy fotografie a kladla si otázku, zda náhodou nežije tato zralá, originální osobnost dvěma životy. Jako stálý fotograf týdeníku s liberálním, středopravicovým zaměřením

▲ Původní prospekt k Cudlínově výstavě

(jednoho z nejčtenějších periodik u nás) vytváří zpravidla každý týden fotografie na zakázku. Ty musejí být rychle hotové, dostatečně ilustrativní a zároveň nesmí nijak zvlášť nevybočovat z celkového grafického schématu časopisu. Tato kritéria ale očividně vedou Karla Cudlína k postupům, které mu patrně nejsou vlastní, porovnáme-li je se silnými lidskými a poetickými obrazy z výstavy, k postupům „aranžovaně objektivním“.

Mým východiskem tedy byla snaha poznat různé způsoby práce jednoho z nejlepších českých fotografů, a to především tu práci, kterou by možná on sám považoval za jakýsi neumělecký appendix, nutnou část své profesní dráhy, která ho živí a vyvažuje prakticky jeho tvorbu silně estetizující a uměleckou. Vědomí této ostré juxtapozice ještě posílil text Tomáše Pospiszyla, který v doprovodném letáku k výstavě hovoří o Karlu Cudlínovi jako o představiteli „vymírající formy fotografie.“ Zajímalo mě, jak to vypadá, když Karel Cudlín fotí pro Respekt současné domácí kauzy a politiky; lidi, o nichž se ne vždy v dobrém píše, které jezdí „točit (...) televizní štáby,“ kteří rozhodně nepředstavují „zaniklý exotický svět“, ani nejsou foci na černobílý film. Fotografie Karla Cudlína z Respektu překvapují tím, jak jsou si sériově podobné, jak studené, věcně a nepoeticky ilustrují; jak velmi jsou právě tou konkrétní časopiseckou reportáží s oním „kdy a kde“, o níž hovoří ve svém textu Tomáš Pospiszyl, a která zabraňuje obecnému sdělení.

Vybrala jsem z posledních dvou ročníků Respektu 12 fotografií, které si byly stylem a formou nejpodobnější, naskenovala jsem je a nahradila jsem jimi ve

▲ Zde byly Cudlínovy vystavované fotografie nahrazeny těmi v Respektu

Photoshopu vybraných 12 fotografií z doprovodného letáku s textem Tomáše Pospiszyla. Leták jsem ponechala bez úpravy, pouze jsem vyjmula informace o grafické úpravě M. Čtveráčka. Natištěné letáky stejných rozměrů jako leták originální, stejným způsobem složené, s nezměněným textem, ale s nahrazenými barevnými fotografiemi převzatými z Respektu včetně popisků, byly určeny k volnému rozebrání pro návštěvníky galerie.

S vědomím ostrého kontrastu vystavovaných uměleckých fotografií a notorických ilustrací z Respektu, které jen mají posílit naši anamnézu, protože jsou svým vzezřením povědomé, vstupuje touto intervencí do (jinak nijak nezmě-

něné a nenarušované) výstavy prvek sdělení ještě obecnějšího: otázka po míře angažovanosti profesionálního fotografa, který na počátku nového tisíciletí zachycuje dvěma různými způsoby svět a osudy lidí v něm. Jedním způsobem je vášnivá seberealizace citlivého uměleckého dokumentaristy pomocí fotografií vypovídajících o tématech obecně lidských domněle apolitickým přístupem, druhým způsobem je práce coby obživa pro týdeník, který výrazně spoluurčuje společenské klima a politickou orientaci v ČR. Porovnáme-li oba přístupy, je však v konečném důsledku Karel Cudlín z GAMU, lidský a poetický, v pravém slova smyslu političtější než jeho fotografie z Respektu.

ZAPADNOUT DO KOLEKTIVU?

Čtenářka, která zůstává z pochopitelných důvodů v anonymitě, zaslala redakci Solidarity svědectví o pracovních podmínkách v hotelovém řetězci.

„Nezapadáte do kolektivu“ – důvod výpovědi? Ano, i takto jsou vám nadřizení schopni zdůvodnit, že vás vyhazují z práce. A že děláte přidělenou práci pečlivě pro ně není důležité. Nelíbíte se, máte totiž samostatné myšlení a bráníte se jejich snaze o ponižování. A samozřejmě, poté, co se k vám chovají jako k delikventovi, nejste schopni se na ně při pozdravu usmívat a předstírat, že je máte rádi. Nejen já jsem to do doby, než mě přibližně týden před skončením zkušební doby vyhodili, snášela, jelikož jak známo, v kapitalismu, ve kterém žijeme,

je „trochu“ o práci nouze. Hotel Diplomat, čtyřhvězdičkový hotel na Evropské ulici, to je místo, kterému se raději vyhněte, pokud máte vlastní rozum a pokud se snažíte být poctiví. (...)

Tento článek nepíšu snad z hořkosti či ze snahy o pomstu. O to mi vůbec nejde, neboť výpověď z místa servírky tohoto hotelu byla do značné míry vysvobozením, pokud však neberu v úvahu peníze. Jen se chci podělit o zkušenosti, které opět dokazují, jak je možno s člověkem v práci zacházet a jak systémem, v kterém je zaměstnanec pouhým plni-

telem představ nadřazených, trestá, pokud dotýčný není povahou stejný jako ostatní a „vybočuje z řady“. Ani v kapitalismu není radno vybočovat z řady, a i když je dětem vtlačováno do hlavy, že to platilo jen v minulém režimu, mnohé z nich dřív nebo později poznají, jak to dnes je.

„Mluvila jsem o tom už při pohovoru, mohla jste se tady „ukázat“ a pracovat třeba rok,“ řekla jedna z vedoucích (v hotelu se používá slovo „manažerka“) úseku zvaného Food and Beverage. Seděla jsem na gauči v její kanceláři poté, co jsem hodinu čekala

v šatně. Měla jsem práci hotovou, ale tento „meeting“, jak mi bylo oznámeno, se konal v určitou hodinu. (...) Když jsem v rukou personální viděla papíry, řekla jsem rovnou, že vím, že mi dávají výpověď. Personální povídá, že se teď od vedoucí dozvím proč. Opáčila jsem, že to ani slyšet nechci, že jsou za tím jistě pomluvy. Vedoucí stejně spustila a jako důvod mého propuštění uvedla, že nestíhám. „Nestíhám?“ podivila jsem se. „Vždyť zkontroluji a doplním minibary ve třech patrech hotelu (v každém je 74 pokojů), sklídím špinavé nádobí a jdu o 2 hodiny dříve domů, protože už mám práci hotovou.“ Všichni mlčeli a vedoucí to pak zkusila jinak: je to proto, že jsem nezapadla do kolektivu, že s nimi nikam nechodím a je na mně prý vidět, že mě práce nebaví. Odpověděla jsem, že mě baví se setkávat a konverzovat s hosty, třeba i v angličtině. „Že jsem nezapadla do kolektivu? Čekáte, že se na vás budu usmívat, když jste mi např. zakázali mít šátek, když mě bolelo v krku?“ nedalo mi to. „Šátek není součástí uniformy. Pokud jste si přečetla, co je součástí uniformy, tak jste s tím souhlasila, ne?“

(...)

Řekla jsem jim i to, že porušují zákoník práce (bylo jasné, že mě vyhodí, ať řeknu cokoli, a tak jsem využila chvíle, kdy již bylo beztestně možné užívat svobody slova), protože neoznamují včas, kdy budeme pracovat: rozpis služeb, který platí hned od pondělí, nám vyvěsí až v neděli. Dále jsem vyjmenovala některé věci, které jsem zažila a nad kterými se dalo snad jen nevěřícně kroutit hlavou. Čekali byste od čtyřhvězdičkového hotelu např. to, že pokud vás potká na chodbě servírka doplňující minibary, bude na vás pokřikovat „Hello“ místo pozdravu „Good morning“ nebo „Good afternoon“? Že pokud si otevře váš pokoj a vy v něm budete, nevzkročí opatrně, ale doslova vtrhne dovnitř, a pořvávajíc na vás „Sorry, sorry!“, začne vám kontrolovat minibar? Co byste si pomysleli, kdybyste uviděli, jak vám chodbou nese do pokoje sklenice tím způsobem, že v nich má strčené prsty? Řekla jsem, že je to nejen nechutné, ale také nehygienické. Také jsem jim vyprávěla o plesnivých lednicích, kde jsem vyměňovala plísň olezlé sklenice s nápoji, ale ani na toto nikdo z přítomných nic neřekl.

(...)

Co se týče plesnivých či špinavých lednic na pokojích, uklízela jsem je ne kvůli vedoucím hotelu, ale kvůli hostům, vůči nimž mi bylo trapné, že za peníze, které zaplatili za ubytování, se jim nabízí takovýto „komfort“ a jsou takto v Praze uvítáni. Zpočátku jsem

jezdila s vozíkem s pitím, sklenicemi, šálky, talířky a dalšími věcmi do minibarů, který byl velmi těžký, s další minibaristkou. Jenže stále častěji mi říkala, že jsem pomalá, a když jsem v pokoji myla či vytírala vytekou lednici, hned šla za mnou do pokoje a ptala se, co tam dělám, že mi to tak trvá. Ona se totiž něčím takovým nezabývala. Občas mi ujela s vozíkem do jiné části chodby a já musela pro chybějící věci tam a zpátky. Pak mi opět řekla, že jsem pomalá, a jestli prý nechci odejít na úsek restaurace. Už se to nedalo vydržet, a tak jsem se zeptala vedoucího, jestli bych mohla jezdit s druhým vozíkem sama. Bylo mi to povoleno. Od té doby jsem měla více klidu, protože jsem chodila po třech patrech sama a mohla bez napomínání uklízet a doplňovat minibary. Až na to, že sklad byl společný a občas mi „kolegyně“ říkala, že smrdím, a znovu, že jsem pomalá atd. Občas jsem totiž pomáhala v restauraci, když nestíhali. Jednou za mnou poté přišla zmíněná kolegyně a jedna vedoucí: prý tam byl zástupce ředitele a pověřil je, aby mi vyřídily, že páchnu, protože se potím. Řekla jsem, že je snad normální, že se pracující člověk potí. Byla to situace docela trapná, ale když vedoucí poznamenala, že bych to měla napravit, abych prý nepoškodila dobré jméno hotelu, v duchu jsem se smála.

Poznala jsem docela jiný kolektiv, do něhož jsem myslím patřila. Byly to pokojské, paní a holky, s kterými jsem si rozuměla a byla jsem za jejich kamarádství v tom neutěšeném podivném světě hotelu velice ráda. Zpočátku však panovala z jejich strany (až na výjimky) nedůvěra, o níž jsem nevěděla a kterou jsem později pochopila velice dobře. Na vině byly opět mě „kolegyně“: hosté totiž nechávali na pokojích „dýška“ pro pokojské, často eura či dolary, jenže minibaristky jim je kradly a nechaly třeba na pokoji i lístek se vzkazem, který host k „dýšce“ přiložil. Jednou se mně jedna z pokojských zeptala, jestli je host ještě v pokoji, nebo zda už odešel. Vstoupila jsem tam a viděla, že je pryč a že tam nechal „dýško“. Šla jsem to pokojské říct. Překvapeně se mě zeptala, jestli si ty peníze neberu, a já na to, že samozřejmě ne, vím, že jsou pro ně za úklid pokoje. Daly jsme se do řeči a řekla mi, že i mě považovala za tu, která jim peníze bere, ale že se mě od teď bude zastávat, kdykoliv mě z toho někdo bude podezřívát. (...) nechápala jsem, že jim ty peníze, to něco málo navíc k mizernému platu za těžkou práci, někdo může krást. Bylo pro mě osvobozující, když pokojské zjistily pravdu, protože do té doby mě to, že jsem v jejich očích byla také podezřelá, velice trápilo. Jako by mezi námi spadla zeď z ledu, začaly jsme se spolu normálně bavit a smát se. Setkávání a povídání si s pokojskými na patrech bylo oázou klidu v tísnivé atmosféře hotelu, kterou vytvářeli vedoucí, některé servírky a minibaristky.

Když jsme si povídaly, dozvěděla jsem se, že i ony tam čelí nenormálnosti některých svých vedoucích. Jedna z pokojských potřebovala odcházet dříve, aby mohla odvést dítě ze školky, a klidně by přijala i práci navíc. Vedoucí však její žádost odmítla s tím, že tam bude muset být, i když bude mít hotovo, do té doby, než jí oficiálně skončí pracovní doba. Pokud se jí to nelíbí, tak prý může jít nadobro (minibaristky a servírky odcházely, jakmile měly práci hotovou, bez ohledu na pracovní dobu). Nebo že pokojské mívají „meetingy“ a na nich jim např. rozdají dotazníky s otázkami jako „Čeho chcete ve svém životě dosáhnout? V čem byste se chtěli zlepšit?“ Ta, o které jsem již mluvila, tam napsala, že by se chtěla přihlásit na vysokou školu, naučit se pořádně nějaký cizí jazyk atd. A co myslíte, že jí na to vedoucí řekla? „Naučit se cizí jazyk – vy, proč? Tohle jsem na mysli neměla, já myslela, že napíšete o tom, jak se chcete zlepšit v uklízení pokojů, čeho v tomto chcete dosáhnout.“ Ano, sloužit hotelu, naučit se lépe stlát či zdokonalit blýskání dlaždic v koupelně, to by měl být cíl pokojských. Víc nechtít, zůstat ve své škatulce a pokorně sloužit, kdepak zdokonalovat se v cizím jazyce a konverzovat s hosty, kdepak zdokonalit sama sebe. Pokojské dokonce dostávají pokuty, dostávají čárky za prohřešky vůči pravidlům zde nastoleným. Jedna pokojská dostala pokutu 100 Kč za to, že se zula, když uklízela pokoj, a také měla více naplněný vozík s ručníky a prádlem. Vznikla hotelu nějaká škoda ve výši 100 Kč z těchto důvodů?

Poté, co mě vyhodili, jsem se zašla rozloučit s pokojskými, s kterými jsem se tam skamarádila. Když jsem jim pověděla, že bych o chování v tomto hotelu chtěla napsat článek do Solidarity, byly nadšené. Když jsem šla druhý den vrátit ještě košili, kterou jsem měla doma, potkala jsem se na recepci s paní, která ke mně byla vždy moc milá a také tentokrát se ke mně nechovala jinak. Divila se, že mě vyhodili. (...)

Občas slyším názor, že soukromník se stará o svou firmu (na rozdíl od státu) dobře, a je tudíž správné, že se podniky privatizují, protože soukromý majitel je nejlepší. I hotely se privatizovaly a skončily v rukou těch, kteří dali nejvíce. Hotely také reprezentují Českou republiku a hosty ovlivňuje i to, v jakém prostředí se ubytují. Pokud se však ubytují v podmínkách, které jsem výše popsala, jaký dojem v nich zanechá pobyt v ČR? Jaké světlo na nás v jejich očích vrhá řetězec hotelů firmy Recoop Tour, ve kterém je mimo jiné čtyřhvězdičkový hotel Diplomat? A ubytovali by se vůbec v hotelu, o němž by věděli, jak se zde zachází se zaměstnanci a jaké podmínky zde panují?

Redakčně kráceno.

Pražská škola alternativ

PROGRAM: LISTOPAD 2011

Pravidelné pondělní diskuse

21. 11. 2011, 18.00
POZOR – ZMĚNA MÍSTA KONÁNÍ:
Klub Dvojka
 Korunní 12, Praha 2
Kulturní a umělecký cyklus

Bauhaus – inspirace pro veřejný i soukromý prostor

Bauhaus byl uměleckou školou, která působila v Německu v letech 1919–33. Dnes je označován jako nejvlivnější škola moderního umění a designu ve 20. století. Cílem výuky na této škole bylo spojit teorii a praxi, umění s řemeslem a technikou. Tento komplexní program vyžadoval také spolupráci různých profesí a sociálních skupin. Pozvání odborníci se zaměří na některá vybraná témata, zejména na vztah Bauhausu a kolektivního bydlení a na studentky z Československa na Bauhausu.

Vystoupí: Hubert Guzik (Ústav teorie a dějin architektury, Fakulta architektury ČVUT, Praha),

Markéta Svobodová (Ústav dějin umění, Praha)

Moderuje: Milan Kreuzzieger (Centrum globálních studií)

28. 11. 2011, 18.00
POZOR – ZMĚNA MÍSTA KONÁNÍ:
Klub Dvojka
 Korunní 12, Praha 2
Ekonomický cyklus

Státní finance a jak se (ne)řídí

Rozpočtová odpovědnost a spravedlnost se stává zakládáním nejen české vlády. Jsou vyrovnané státní finance cílem existence státu? Co to vlastně je státní rozpočet, jak je strukturován, jaké jsou jeho zdroje, jaké je jeho užití? Je „boj“ o zdravé státní finance skutečně výrazem péče o stát? Nestal se mocenským nástrojem k prosazování neoliberálních principů, které erodují soudržnou společnost? Je poklonování finančním kruhům, snižování korporátních daní a přesun daňové zátěže na občany jediným lékem na státní finance? Jaký je vztah politik v oblasti penzí, zdravotnictví, školství a sociální oblasti ke státnímu rozpočtu? Jak ohrožuje korupce státní finance?

Vystoupí: Jaroslav Ungerman (makroekonomický expert ČMKOS),

Jiří Šteg (mluvčí a koordinátor makroekonomické skupiny ProAlt)

Moderuje: Jiří Šilný (Ekumenická akademie Praha)

Další nabídka Pražské školy alternativ:

15.–16. 11. 2011
 Polský institut, Malé nám. 1, Praha 1

Konference „Média a společenská změna, Polsko a střední Evropa“

Konference v rámci mediálního cyklu věnovaná především praxi existence levicových médií ve střední Evropě.

Hlavními hosty budou zástupci Krytyky Politycznej, polského kulturně-politického sdružení a stejnojmenné levicové revue, Michał Sutowski a Magdalena Błędowska.

Program a další informace naleznete na www.ekumakad.cz nebo www.polskyinstitut.cz

SOLIDÁRNÍ BROŽURY

PALESTINA: Od nové Intifády k operaci Lité olovo (kolektiv autorů)

V říjnu 2000 opakovaně propukl konflikt mezi Palestinci a Izraelem. Komentátoři často uvádějí, že se jedná o etnický konflikt, který trvá již tisíce let. Tyto a další argumenty brožura podrobuje kritice; dále se zde pojednává o operaci Lité olovo a o bezprostřední reakci, kterou vyvolala.

cena 20 Kč

JOHN MOLYNEUX: Je lidská povaha překážkou socialismu?

„Socialismus je dobrá myšlenka, ale nikdy nebude fungovat, protože nezměníte lidskou povahu.“ Tak zní dnes nejuživanější a nejrozšířenější argument proti socialismu, s kterým se kriticky vyrovnává pojednání Johna Molyneuxe.

cena 15 Kč

MARTIN ŠAFFEK: Teorie odcizení u mladého Marxe

Práce, která přibližuje stěžejní koncept mladého Marxe, tj. odcizení, jež Marx promyšlel zejména v Ekonomicko-filozofických rukopisech z roku 1844. Skutečnost, že kapitalismus vzdaluje dělníka produktu jeho práce a odcizuje v posledku člověka člověku v rámci společnosti, dnes není neaktuální.

cena 25 Kč

K zakoupení na pravidelném prodejním a petičním stánku, který se koná každý čtvrtek před budovou Městské knihovny v Praze na Mariánském náměstí

✪ PROTI KAPITALISMU

Kapitalismus dnes nedokáže řešit nejzákladnější problémy lidské společnosti či přímo jejich řešení znemožňuje. Tím nejenže brání dalšímu pokroku na cestě ke svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti, nýbrž ohrožuje i samu existenci lidstva. Celá dnešní společnost žije z výsledků práce námezdně pracujících většiny obyvatelstva.

Pouze kolektivní převzetí celospolečenského bohatství pracujícími a demokratické plánování, řízení výroby a distribuce jejích výsledků mohou vést k svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti.

Dnešní systém je v principu nereformovatelný. Struktury současného parlamentu, armády, policie a soudní moci byly vytvořeny vládnoucí třídou a jsou konstruovány tak, aby bránily její výlučné postavení.

Stejně odmítavý postoj zaujímáme k minulému režimu z let 1948–89 (a také k ostatním režimům ve východní Evropě, Číně, apod.), který nepovažujeme za socialismus, nýbrž za státně byrokratickou formu kapitalismu. Místo toho se hlásíme k tradici levé opozice proti těmto režimům.

✪ ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Podporujeme boje pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, za bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení, za rovný přístup ke vzdělání a informacím a všechny jejich ostatní emancipační snahy. Místo parlamentní politiky prosazujeme alternativu nezávislé aktivity pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací, apod.

Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození. Místo institucí kapitalistického státu navrhujeme systém společenské samosprávy, tedy úplné rozšíření demokracie do všech sfér společenského i hospodářského života.

✪ SOLIDARITA

Úsilí o socialismus je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví pracující různých zemí, různé barvy pleti, různé národnosti, různého pohlaví, sexuální orientace či profese. Podporujeme tedy

kampaně a boje proti rasismu, za úplnou politickou i ekonomickou rovnost žen a mužů, proti diskriminaci homosexuálů a lesbiček, apod.

Fašismus považujeme za akutní hrozbu pracujících třídě a svobodám a demokratickým právům, které v minulosti vybojovala. Boj proti fašismu je pro nás navýsost aktuální a prioritní.

✪ REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Aby bylo možno efektivně prosazovat tyto myšlenky, je třeba, aby se nejbojovnější části pracující třídy, studentstva a mládeže zorganizovaly v revolučně socialistickou stranu, jejíž zárodkem chceme být. Vybudovat takovou stranu je možné pouze účastí ve skutečném dělnickém hnutí a aktivitou v masových organizacích pracující třídy – například v odborech.

Ostatním pracujícím chceme v praxi ukázat, že zájmy reformistických předáků odborů, sociální demokracie nebo komunistické strany nejsou totožné s jejich zájmy. Vyzýváme všechny, kdo souhlasí s našimi základními tezemi, aby se k nám připojili.

ZMĚNA JE MOŽNÁ!

**DEMONSTRACE
PROTI VLÁDNÍM REFORMÁM**

17. LISTOPAD
OD 15.00 HODIN NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ
V PRAZE U SOCHY SV. VÁCLAVA

ProAlt
NEKŮRNÁ PRO KŮRNŮ
REFORMA NA PROSPORU
ALTERNATIV
www.proalt.cz

Solidarita .tv

www.solidarita.tv

DOPLNĚNO O NOVÉ ZÁZNAMY: PŘEDNÁŠKA Z DOMU ODBOROVÝCH SVAZŮ NA TÉMA ODBORY VČERA, DNES A ZÍTRA; NOVÉ SEMINÁŘE SOCIALISTICKÉHO KRUHU A PRAŽSKÉ ŠKOLY ALTERNATIV; PŘEDNÁŠKY Z LONDÝNSKÉHO MARXISMU 2011; ILONA ŠVIHLÍKOVÁ O SOUČASNÉ EKONOMICKÉ KRIZI A MNOHÉ DALŠÍ.

SOCIALISTICKÝ KRUH
SDRUŽENÍ PRO LEVICOVOU TEORII

www.sok.bz

Zveme Vás na semináře:

Postkoloniální teorie adekolonizace myšlení

Vrámci tohoto semináře budou vyloženy základní prvky postkoloniálního myšlení z historického hlediska a zároveň budou naznačeny některé současné proudy a výzkumné tendence. Vystupující – mj. politolog Ondřej Lánský – se zaměří na představení základních konceptů zakladatelských postav postkolonialismu a specificky se budou věnovat intelektuálnímu projektu dekolonizace myšlení.

28. 11. od 19 hodin v galerii Lapidárium (Praha 1, Rámová 6)

Frantz Fanon apostkoloniální situace

V tomto semináři se budou přednášející věnovat představení Frantze Fanona a jeho práce spočívající v kritické analýze psychopatologie kolonizace. Důraz bude ovšem kladen na význam Fanonových analýz vzhledem k současnému stavu diskuse v postkoloniální teorii. Součástí semináře bude adresné představení právě vydaného českého překladu knihy Černá kůže, bílé masky v nakladatelství Tranzit.

12. 12. od 19 hodin v galerii Lapidárium (Praha 1, Rámová 6)

Prodejní místa časopisu

Solidarita V lese. Časopis Solidarita je k dostání na baru v této kavárně. Krymská 12, Praha 10-Vršovice

cafevlese.cz

*Kamenný obchod Fair&Bio
Sokolovská 29, Praha 8-Karlín.
Jen 100 metrů od stanice metra Florenc
Otevřeno každý pracovní den od 11.00 do 19.00*

www.ekumakad.cz

*Prodejní a petiční stánek Socialistické Solidarity, Mariánské náměstí,
Praha 1-Staré Město, před Městskou knihovnou v Praze 100 metrů od stanice
Staroměstská, každý čtvrtek od 16.00 do 17.00*